БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

47-дохи жэлээ гарана

БУРЯАД УНЭН

№ 219 (13227)
1970 оной
сентябриин 17,
четверг

Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрнүүдэй Советэй орган

...АМАРАЙ ПААР — ...АЙДАМТАЙ ...РГАСЫН ЭХИН

...ны саг соонь һайн шанартайгаар хахалжа бэлдэһэн намарай паар ороо...о тарыанай найдамтай, үндэр баян ургаса абаха ...һуури мүн байһаниинь хэндэшье мэдээжэ.

...ихэр, ургасыень хуряажа, һолоомыень суглуулжа абам... тарыанай газарые хахалхада тэндэнь үлэһэн буртаг үбһэн, ...дохой шүмуул үгы хэгдэнэ, ургамалай үлэгдэл шоройдо ..., хүрьһые шэмэтэ бодосоор баян болгоно ха юм. Намар ...ааһан паар дээрэ шиег нойтоншье һайса бариг...дана. Хоёрдо... ...ртаа хаһа соонь паар өхээр хахалжа абаа һаа, хабар ...ой гү, али культиватор шэрэжэ, буртаг үбһыень сэ... ...о, сахэ сеялкэ табижа тариха аргатай болоно бшуу. Тии... ...рай тарилгые богони болзорто дүүргэхэ, мүн тарыанай ур... ...нэгэ доро нэгдэ һайнаар гараха, эдеэшэхэ байна. Гадна ...ааһан газарайхида орходоо намарай паар дээрэһээ гекта... ...-3 центнер ехэ ургаса абтадаг.

...ан тиимэһээ тарыа хуряаха, ороо...о сэбэрлэхэ, гүрэндэ ху... ..., тушааха, үрэһэ хүрэнгэдэ хаахын хажуугаар намарай ...аһа саг соонь ехээр хахалжа бэлдэхэ гээшэ мүнөөдэрэй шу... ...лмэриин нэгэн болоно.

...ондо республикын олонхи нютагуудта ороо...о тарыан ...ааһаар ургаашье һаа, хура бороо хаа хаанагүй ходо оро... ...лгын худэлмэридэ һаад хэнэ, бэрхэтэй байдал тохёол... ...Хэды тиигэбшье һаань, ерэхэ жэлэйнгээ ургасада һайн, ...ой үндэһэ һуури табиха тухай мартаха ёһогүйбди. Бодото ...гээшэмнай гансахан нэгэ үдэрөөр һанаа сэдьхэлээ дүүр... ...дагүй, хойто жэлэй ургаса тухай хододоо бодомжолдог ...

...ой хамта республикын колхоз, совхозуудта намарай паар ...худэлмэри ехэл аали нобшоор ябуулагдажа байнхай. Хэр... ...жэлдэ бүхыдее 206 мянган гектарта намарай паар хаха... ...Өөтой һаа, сентябриин 7-ной мэдээгээр ороидоол 34,1 ...гектар хахалагдаад байгаа гэхэ гү, али түсэб миил 17 ...дүүргэгдээ. Үнэндөө 70 мянган гектар тарыанай газар ку... ...болон силосэй бусад ургамалнуудһаа сүлөөлэгдөөд, хаха... ...ар бэлэн болоод байна.

...кын аймагай ажахынууд жэл бүри намарай паар гори... ...хахалжа, муу бэшэ ургаса абадаг. Мүнөөшье эндэхид рес... ...дотороо намарай паар бултанһаа ехээр хахалжа, түсэбөө ...нт дүүргээ. Прибайкалиин, Мухар-Шэбэрэй аймагуудта ...лмэри муу бэшээр ябуулагдана.

...тиихэдэнь Хориин, Сэлэнгын, Хэжэнгын аймагууд нама... ...хахалха түсэбөө ороидоол 1 процентдэ хүргөөд ябана. ...Яруунын, Баргажанай аймагууд баһал эдэнһээ тиимэшье ...өгүй.

...бороо ходо ороод гү, али тракторнууд дутамаг байгаад, ...паар хахалалгые иимэ өхээр гэдэргэ татаа гээшэ гү гэ... ...ал гарана. Тэрэшье тиимэ бэшэ. Хура бороогой ороходо ...аха, хуряаха аргагүй байба һэн гэлэй. Тэд бороогой бо... ...ехэ шабар шабхагүй хүнгэншэг хүрьһэтэй газарта дары ...уудые табижа, намарай паар хахалха дүүрэн аргатай ха ...гуудай ажахы бүхэндэ тракторнуудшье олон. Бүхы 206 ...гектар намарай паарые 45 хоног соо хахалхын тула үдэр ...450 трактор табижа, агрегат бүхэнөөр халаанай 10 гектар ...өөтой болоно. Тиихэдэ Сэлэнгын аймагта—27 трактор, ...н, Хориин аймагуудта—бүришье үсөөн, 19 трактор хэрэг... ...ан. Намарай паар хахалалгада эды шэнээн трактор таби... ...боломжо гүйсэд бии. Республикымнай колхоз, совхо... ...7000 гаран трактор худэлнэ ха юм.

...үнэтэ сагаа үнгэргэжэрхёод, газарай хүрэтэр на... ...паар хахалха түсэбөө дүүргэхын тула энэзнһээ аяар хоёр ...ан трактор табиха хэрэгтэй болоод байна бшуу.

...рай паар хахалха түсэб дүүргэхын тула ажахынуудай, ...ажахын управленинүүдэй агрономууд, хүтэлбэрилэгшэд ...хэмжээ абаха ёһотой. Нэн түрүүн энэ худэлмэридэ ...уудые хүсэд хүрэхөөр табижа, тракторист бүхэндэ халаан ...дөө хэды шэнээн газар хахалхаб гэжэ тодорхой даабари ...ааһинээ дүүргэхэдэнь урмашуулгын ямар түлөөһэн үгтэхэб ...бүхэндэ ойлгуулха шухала. Намарай паар хахалхадаа ...дүүргэхэ бэшэ, газарайнгаа хүрьһэнэй шанар хаража, ...хэр хатууб, хэр буртаг үбһэн урганхайб, урда тээнь ямар ...таригдаһан байгааб гэжэ агрономууд хараада абалсаха ...Машээлхэдэ, һалхинда үлеэгдэжэ хиидэдэг хүнгэн элһэлиг ...ай газарые юрын шаблаатай анзаһаар хахалхагүй, һолоомо... ...рые худэлгэнгүй, шоройень доогуур зөөлэрүүлдэг түхеэрэл... ...лүүрилхэ байна. Тиихэдэ шүдэр үбһэн гэхэ мэтэ буртаг ...ой ургашаһан байгаа һаань, юрын плугаар гүнэгыгөөр ха... ...ушартай болоно. Гүнэгыхэнөөр элдүүрилхэ аргатайл газар... ...үгүй анзаһануудай урда хутагануудые тодоод хахалха хэрэг... ...аа гүбэ, ташалан, налуу газарые хүндэлэн хахалха байна. ...ргүй үгөөр хэлэбэл, намарай паар хахалха худэлмэридэ юуншье ...хэ ёһогүй. Намарай паар хаһа соонь ехээр, һайн шанартай... ...хахалжа, ерэхэ түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ үндэр ...ургаса абаха үндэһэ һуури табиха гээшэ колхоз, совхоз бү... ...нэрэ хүндын хэрэг мүн.

Т. ДУБКОВА,
Буряадай АССР-эй худөө ажахын министрэй орлогшо.

...Шэбэрэй «Искра» колхозой тарыашад ерэхэ жэлэйнгээ ...тухай мүнөөнһөө бодомжолжо эхилээ. «Комбайн—плуг—...» гэһэн гурим эндэ нягтаар сахигдана. Ургаса хуряагдаад, ...ононшинь обоологдоод, һүүлээрнь хүсэтэ тракторнуудай хүн... ...дэршье, һүнишье замханагүй (зүүн талын зураг).

...ус ажахы 2500 гектар намарай паар хахалха түсэбтэй юм. ...ерэхэ жэлэй ургасада 800 гектар газар бэлэдхэгдээд бай...

...ар хахалалга дээрэ трактористнууд Алексей Федорович ...ов, Николай Андреевич Соколов (баруун талын зураг) ажа... ...ндэр бүтээсэ туйлана.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

КПСС-эй
XXIV съездын
ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ГУРБА ҺАРААР УРИДЛАН

Түрэл партиингаа ЦК-гай июлиин Пленумэй шиндхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэжэ, мүн КПСС-эй ээлжээтэ XXIV съездын хүндэлэлдэ социалис мүрысөөндэ оролсон, Хорини аймагай Дээдэ-Тайлсын совхозой малшад гүрэндэ һү түшааха жэлэй түсэб болзорһоонь гурба һараар урид дүүргээ.

Ажахын һаалиин фермэнүүд жэлэй эхиннһээ хойшо 7400 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда оруулба. Илангаяа Дээдэ-Тайлсын болон Санномысска фермэнүүдэй һаалишад совхоз соогоо эгээл ехэ һү һаагаа.

Энэ амжалтада тэндэхи түрүү һаалишад Галина Агильдина, Аграфена Аюшеева, Валентина Борисова гэгшэд ехэ хубита оруулаа. Эдэнэр жэлэй үнгэрһэн 8 һара соо үнеэн бүриһөө тус тустаа 1950—2000 килограмм һү һаагаа.

Һаяшаг совхозой фермэнүүдтэ һаалишад, малшадай суглааануд болоо. Тэдэнэр партиин XXIV съездые эрхимээр угтаха, жэлэй дүүрэтэр шадаал һаа ехэ һү һаахын түлөө юу хэхэб гэжэ өөһэдынгөө арга боломжонуудые зүбшэн хэлсэнэ, шэнэ уялгануудые абана. Жэшээлхэдэ, Санномысска фермыихид жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур үшөө 540 центнер һү һаахабди гэжэ уялга абанхай.

Г. ХАГОЕВ.

✦

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ОРООҺО ТАРЯЛНАЙ, СИЛОСЭЙ УРГАМАЛНУУДАЙ, ХАРТААБХЫН ХУРЯАГДАЖА, НАМАРАЙ ПААР ХАХАЛАГДАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1970 оной сентябриин 14-нэй мэдээн

(түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Ороо...о тарыан: Хадагдаһаниинь	Ороо...о тарыан: Тэрэнэй хуряагдажа абтаһаниинь	Кукуруза	Силосэй бусад ургамалнуудта	Хартаабха	Намарай паар хахалга
Баргажанай	72	83	91	63	41	16
Бэшүүрэй	55	94	97	33	14	17
Зэдын	49	68	83	72	4	26
Яруунын	48	26	—	77	14	6
Загарайн	60	92	96	70	15	12
Захаамнай	64	50	100	22	3	24
Кабанскын	69	61	100	80	10	57
Прибайкалиин	59	63	87	75	20	54
Хэжэнгын	52	45	97	67	—	4
Хяагтын	50	69	79	39	6	12
Мухар-Шэбэрэй	71	55	99	84	20	30
Сэлэнгын	47	83	82	79	—	5
Түнхэнэй	36	74	100	95	27	31
Улаан-Удын	43	97	84	71	21	21
Хорин	50	70	92	63	20	4
Республика бүхыдөө	55	69	90	71	17	23

Эндэ толилогдоһон мэдээсэлһээ харахада, республикын колхоз, совхозуудта ороо...о тарыанай мнил 55 процентнь хадагдаад байна. Сабшагдаһан 286 мянга гаран гектарай 198 мянганиинь гэхэ гү, али 69 процентнь хуряагдажа абтаа. Аяар 86 мянган гектар тарыан хадагдаад, баалдаа хэбтэжэ байна бшуу.

Энэ жэлдэ колхоз, совхозуудта тарыанай ургаса ямала һайн, гектарай 10 гаран центнер тарыан хуряагдана. Кабанскын аймагта гектарай 16 центнер, Хяагтада—14, Мухар-Шэбэртэ—13, Бэшүүртэ—11,9 центнер ороо...о суглуулагдана. Энэ баян ургасаяа түргөөр хуряажа абаха хэрэгтэ хүдөөгэй механизаторнууд бүхы арга шадабаряа харуулха болоно.

Сентябрь һарын хахадлаад байбашье, республикын зарим аймагуудта кукуруза, силосэй ургамалнуд хүсэд хуряагдажа абтаагүй байһаниинь гэмшэлтэй. Республика дотор 5 мянган гектар кукуруза, 12 мянга гаран гектар силосэй бусад ургамалнууд хуряагдажа абтаагүй байһаар. Сэлэнгын, Улаан-Удын, Хяагтын, Зэдын аймагуудта силосэй ехэ ургамалнууд хуряагдажа абтаадүй.

Республикын олонхи аймагуудта хартаабха хуряагдажа байна. Улаан-Удын аймагай ажахынууд 479 гектар хартаабха малтаад байна. Тиигэбшье Сэлэнгын, Хэжэнгын аймагуудта энэ худэлмэри захалаадүй байна.

Колхоз, совхозуудай тоог дээрэ ороо...о тарыанай ехээр ороод байбашье, гүрэндэ тарыа худалдаха, тушааха худэлмэри ааляар ябажа байна. Сентябриин 16-най байдалаар республикамнай гүрэндөө 47764 тонно тарыа тушаагаа гэхэ гү, али түсэбөө 68 процент дүүргэнхэй.

1970 ОНОЙ СЕНТЯБРИИН 15-най МЭДЭЭН

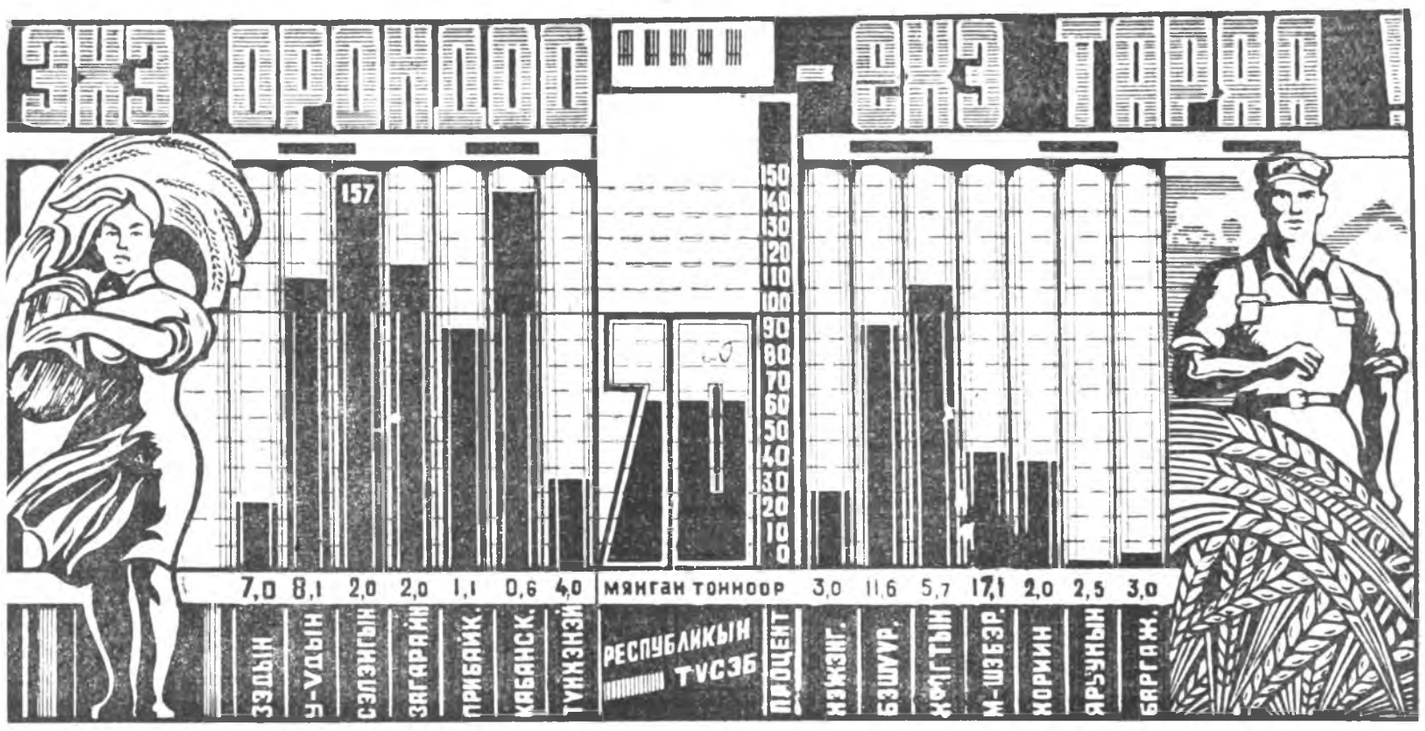

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

РОСТОВСКО ТАРЯАШАДАЙ АЖАЛАЙ ИЛАЛТА

Ростовско областЬ гүрэндэ тарыа худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ

Партиин XXIII съездын, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй шиндхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон, Ростовско областиин хүдөөгэй ажалшад мүнөө жэл ороо...ото ургамалнуудай һайн ургаса ургуулжа, хуряалгаяа амжалтатайгаар үнгэргөөд, гүрэндэ тарыа худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ. 3143 мянган тонно (кукуруза ба рисгүйгөөр) ороо...о, тэрэ тоодо 1581 мянган тонно эдеэ хоолой ургамалнуудые, колхоз, совхозууд тушааһан байна. Крупяной ургамалнуудые худалдаха түсэб хүсэд дүүргэгдээдүй. Гүрэндэ тарыа тушаалга үргэлжэлһөөр.

Областиин промышленна предприятинуудай, транспортна эмхинүүдэй коллективүүд ургасаяа хуряахадань, ороо...о шэрэхэдэнь худөөгэй ажалшадта горитой туһаламжа үзүүлээ.

Газар тарыалангай, мал ажалай бүхы продуктнуудые ехээр абаха, бэлэдхэхэ гэһэн уялгануудаа дүүргэхын, КПСС-эй XXIV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалис мүрысөөн областиин колхозууд ба совхозуудта үргэнөөр дэлгэрбэ.

ОКТЯБРИИН РЕВОЛЮЦИИН ЦЕНТРАЛЬНА АРХИВАЙ 50 ЖЭЛЭЙ ОЙ

Гүрэнэй нэгэдхэмэл архивай жаса дотор РСФСР-эй гүрэнэй архив байгуулха тухай шиндхэбэри Главархивай коллегиин 50 жэлэй саада тээ, сентябриин 17-до гарганаан байгаа. Тэрэ дары Октябриин революциин архив гэжэ нэрэ абаһан таһагуудайнь нэгэндэ Коммунис партиин документнүүдые, манай Эхэ ороной түүхын совет саг үеын жасые суглуулха, хадагалха даалгабари үгтэнэн байна.

«Октябриин революциин түүхэ, Россин Коммунис партиин түүхэ тухай материалнуудые суглуулха ба шэнжэлхэ комисси байгуулха тухай» В. И. Ленинэй гараа табиһан Совнаркомой декрет дотор Октябриин революциин архивай зорилгонууд тодорхойлогдоһон байгаа.

Тон шухала документнүүдые хадагалдаг энэ архивай анхан хайшан гэжэ бии болоһон тухайнь, тэрэнэй жасын мүнөө үедэ ямараар хэрэглэгдэжэ байһан тухайнь хөөрэжэ үгыг гэжэ Октябриин революциин, гүрэнэй засагай дээдэ зургаануудай, гүрэнэй захиргаанай зургаануудай Гүрэнэй центральна архивай директор Н. Р. Прокопенко гэгшэдэ ТАССай корреспондент В. Князев хандаһан байгаа.

— Октябриин революциин архив оршожо байгаа түрүүшынгээ жэлнүүдтэ бодото дээрээ партиин түүхын архив байһан юм. Тэрэ архив документнүүдые бэдэрхэ, суглуулан соголхо хэрэгтэ шухала үүргэ дүүргэнэн байна. Совет дүүдэй съезднүүдэй, ВЦИК-эй сессинүүдэй материалнууд, Совнаркомой ба СТО-гой документнүүд уданшьегүй энэ архивта орожо эхилээ бэлэй.

Октябриин революцида бэлдэхэ, үнгэргэхэ үеын, Совнаркомой ажал ябуулгын түрүүшын жэлнүүдэй олон документнүүд, партийна, совет, профсоюзна ба бусад али бүхы документнүүд, тэрэ тоодо хэблэгдэмэл, кино-фотоматериалнууд Гүрэнэй центральна архивай жасада түрүүшын 10 жэлэй турша соо суглаһан байха юм. Тэрэ документальна жасын үндэһэ һуури дээрэ хорёод оной үеэр КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи марксизм-ленинизмын институтдэй центральна партийна архив байгуулагдаа һэн. СССР-эй кинофотофонодокументнүүдэй Гүрэнэй центральна архив, СССР-эй литература ба искусствын Гүрэнэй центральна архив, РСФСР-эй Гүрэнэй центральна архив, СССР-эй арадай ажахын Гүрэнэй центральна архив тэрэ байтараа байгуулагдаһан юм.

Хаанта засагта, буржуазида эсэргүү Эхэ ороноймнай арадуудай олониитын хүдэлөөе, революционно тэмсэлые (дворянска, разночинска ба пролетарска үенүүд) харуулһан, СССР-эй гүрэнэй засагай ба гүрэнэй захиргаанай дээдэ органуудай, профессиональна союзуудаи ба ороной ниитын бусад шухала эмхинүүдэй ажал ябуулга харуулһан материалнууд мүнөө үедэ СССР-эй Октябриин революциин гүрэнэй центральна архивта сугларанхай. «Ниитын эрдэм наука саашадань хүгөөхэ, коммунис байгуулалтада тэрэнэй үүргэ дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дүүргэлтэ болгон, 500-гаад мянган документальна материал манай хадагаламжада һүүлэй жэлнүүдтэ үгтэһэн байха юм, Тэдэ материалнууд ниитын эрдэм наукын талаар эрдэм-шэнжэлгын худэлмэридэ хэрэгтэй болодог юм.

Мүнөө үедэ архив бүхыдөө 3.100 элдэб жасатай байдаг. Тэдээн соонь 845.475 документальна материалнууд, научно-справочна удхатай 300 мянгаад ном тоологдожо байха юм. Хилын саанахи архивуудһаа Эхэ ороноймнай арадуудай түүхэ тушаа 1 миллион 250 мянган кадр болохо—тэды шэнээн документнүүдэй фотобуулгабаринуудые худалдажа абаһан байгаабди.

Архивай материалнууд миин лэ хэбтэжэ байдаг гэжэ һанаһанай хэрэггүй. Бии болоһон саг...аань хойшо манай эндэхи 27 мянга, гадаадын хэдэн зуун шэнжэлэгшэд уншалгымнай залнуудта худэлһэн байна.

Ленинскэ документнүүдые тодоруулха, бүридхэлдэ абаха, дансалха талаар аяар 1923 ондо эхилһэн ажалые манай коллектив өөрынгөө харюусалгатай, хүндэтэй хэрэг гэжэ тоолодог. Тэрээнһээ хойшо В. И. Ленинэй 5680 гаран автограф, тэрэнэй гар табиһан документнүүд, Владимир Ильич Ленинэй документнүүдэй 9 мянга гаран бусад буулгабари тодорхойлогдожо, партийна центральна архивта дамжуулагдаһан байгаа. Тэрэ тоодо вождиин партийна ба гүрэнэй ажал ябуулга харуулһан материалнууд дамжуулагдаһан байха юм. Ленинэй документальна намтар зохёон байгуулха хэрэгтэ эгээл тинмээр хубитаяа бидэнэр оруулһан байнабди.

«Советскэ Союзай Коммунис партиин түүхэ», «СССР-эй түүхэ», «СССР-тэхи граждан дайнай түүхэ», «1941—1945 онуудтахи Советскэ Союзай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай түүхэ» гэһэн олон томтой тон шухала номуудые гаргахада, мүн В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан гаргагдаһан хэлэ хэдэн суглуулбаринуудта Октябриин революциин гүрэнэй центральна архивай материалнууд үргэнөөр хэрэглэгдэнэн байна.

СССР-эй Октябриин революциин архивай 50 жэлэй ой тэмдэглэжэ байха зуураа, урдаа байһан зорилгонуудаа бүри амжалтайгаар дүүргэхээр, Коммунис партиин XXIV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахаар манай коллектив эрид шиидэнги байна.

ЭРЭЛХЭГ ХАТУУ ЗОРИГОЙ ТҮЛӨӨ ШАН

Аюулта гэмтэниие барихадаа эрэлхэг, шэн зориг гаргаһанайнгаа түлөө прокуратурын ахалагша мүрдэгшэ Юрий Николаевич **Кругляков** СССР-эй Верхоно Советэй Президиумэй энэ оной сентябриин 15-най Указаар **Улаан одоной** орденоор шагнагдаба.

* * *

Хүбүүниинь бологшо А. В. Кулаков гэгшын хулиган аашаһаа аршалха гуйлтатайгаар Ивановска областиин Кинешма городто ажаһуурһан Кулакова гэгшэ прокуратурын ахалагша мүрдэгшэ Кругляковто 1970 оной июниин 18-да хандаһан байгаа. Хулиган Кулаков һогтуурхан салшажа эхилээд, эсэгэээ пистоледээр буудажа алаһан, һамгаяа, эгэшэеэ баһа алахаб гэжэ занаһан байгаа.

Кругляков тэрэ муухай үйлэ хэрэгэй боложо байһан газарта ерэмсээрээ Кулаковые хорижо ядахадаа, тэрэнэй буу хонгииень буляажа абаад барихын тула хулигантай носолдожо ороһон байгаа. Тиигээд тэрээхэн үе соогоо тон хүндөөр шархатажа, уданшьегүй наһа бараһан байба. Кругляковой тиигэжэ зүрхэтэйгөөр, эрэлхэг зоримгойгоор хулигантай тулалдажа байхадань, Кулаковой бүлыхид гэр соо...оо зугадан гаража, амияа абарһан байха юм. Хулиган Кулаков өөрөө өөрынгөө ами хорложо үхөө һэн.

Ю. Н. Кругляков 1931 ондо түрэһэн, ород, КПСС-эй гэшүүн. 1944 ондо 13-тай хүбүүхэн байхадаа фронт ошожо дайлалдаад, 6 медаляар шагнагдаһан байгаа. 1957 онһоо хойшо уголовно розыскын оперативна этигэмжэтэн, 1961 онһоо Кинешмын городской прокуратурын ахалагша мүрдэгшэ боложо ажаллаһан байба. Эрид сэхэ, шадамар бэрхэ юрист байһанаа харуулһан, гэмтэ үйлэ хэрэгтэй тэмсэл ябуулха эдэбхитэй худэлмэри хэдэг, прокуратурын коллективэй ниитын ажабайдалда хабаадалсадаг, улад зоной дунда хүндэтэй һайн нухэр байһан юм.

(ТАСС).

МАНАЙ ЗУРАГ ДЭЭРЭ ЛВРЗ-гэй БУЛАД ХАЙЛУУЛДАГ ЦЕХЭЙ ДУЙ ДУРШЭЛТЭЙ БОЛОҺОН, БУЛАД ХАЙЛУУЛГЫН 5-ДАХИ РАЗРЯДТАН КОММУНИС АЖАЛАЙ УДАРНИГУУД БОРИС НОВИКОВ, АЛЕКСЕЙ ГОНЯЕВ ГЭГШЭДЭЙ АЖАЛДАА БАЙХЫЕНЬ ХАРАНАТ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХАМТАДАА ШИИДХЭХЭ АСУУД

Бидэнэр, хүдэлмэришэн анги, КПСС-эй ЦК-гай июлийн Пленумэй шийдхэбринье халуунаар хүлеэн угтаабди. Колхоз, совхозуудай материально-техническэ үндэһэ һуури хүгжөөн бэхижүүлхэ хэрэгтэ промышленностийн хүдэлмэришэдэй дүүргэхэ үүргэ айхабтар ехэ юм.

Манай заводой коллектив хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэй үнинһөө хойшо холбоо барисаатай. Шефтээ абаһан Баргажанай аймагай хэдэн ажахынуудта, Загарайн аймагай «Гигант» колхозодо олон янзын туһаламжа хүргэдэг. Хүдөөгэй ажалшадта хэрэгтэй туһаламжа элирүүлһэнэй, хамтадаа шийдхэхэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэнэй һүүлээр колхоз, совхозуудай түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар жэл бүхэндэ тусхай түсэб табигдана.

Самолёт бүтээгшэд үнэрһэн жэлэй хугасаада хүдөөгэй хани нүхэдтөө горитой ехэ туһаламжа хүргэһэн байна. Баргажанай аймагай түб Баргажан тосхондо культурын байшан бариндаа. Мүн эндэхи гостиницын барилга дүүргэгдэхэ болобо.

Хүдөө ажахын хүндэ хүшэр хүдэлмэри оньһожоруулха, машинануудай запасной частьнуудые бэлдэлсэжэ үгэнэбди. XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозодо сантехническэ, энергетическэ тухеэрэлгэнүүдые хабсаран табяа. 19 электродвигатель зэһабарилжа үгөө. Хилгана тосхондохи котельни шэнэдхэгдээ.

Оройдоол нэгэ жэлэй хугасаада түс колхозодо 18 мянган тухэригэй элдэб янзын хүдэлмэри хэгдэһэн юм. Мүн лэ нимэрхүү ажал Ленинэй нэрэмжэтэ колхозодо бүтээгдээ. Заводэй хүгөөр Гаргын совхозодо нэгэ тоншын ашаа дааха шадалтай монорельс. уһа бүлэн абаха зүргаан баар хабсарган табигдаһан. 17 электродвигатель зэһабарилагдаһан байна. Үбэлэй үедэ уһа халаажа хонидые уһалха нүүдэл агрегадуудые заводой үрлэн нарижуулагшадай бүтээжэ бэлэглэн үгэхэдэнь, хонишод ехэтэ баярлаа һэн.

Шефүүд хүдөөгэй нүхэдэй ямаршье захилые хүлеэн абажа, түргэн болзор соо бүтээхэ гажа оролдодог болонхой. Нэгэ нимэ үшарые би элеэр һананаб Шэнэ-Бэрээнэй механическа заводой бүтээһэн тракторай тэргэнүүдтэ запасной частьнуудые богони болзор соо бэлдажэ үгыт гэһэн захил абтаа һэн. Даабари абаһан хүдэлмэришэдэй нэгэниншье энэ ажалһаа арсаагүй, заримдаа гол хүдэлмэрээ дүүргэһэнэй һүүлээр нехтээ үлэжэ, хүдөө ажахынхидай захил дүүргэһэн байна.

Олон хүдэлмэришэд таряа, үбһэ хуряалгын, түл абалгын үедэ колхоз, совхозуудта ошожо ажалладаг болоо. Хүдөө ажахын харюусалгатай хаһада нёдондо заводой 254 хүдэлмэришэд хүдөө гараһан юм. Механизаторай мэргэжэлэй ехэ шухала байһые мэдэрһэн хүдэлмэришэд өөһэдынгөө түсхайта ажалай хажуугаар курсда һуралсажа, энэ мэргэжэл шудална. 70 хүн нимэ курс дүүргээд, энэ хабарай тарилгын үедэ колхоз, совхозуудта ажаллаад ерээ.

Хүдөөгэй ажалшадай дүүргэдэг хүдэлмэри промышленностийн хүдэлмэришэдэй хэдэг ажалтай дүтэрхы болгохо гэһэн зорилго бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байна. Жэл ерэхэ бүри хүдөөгэй олон хүнүүд манай заводто хэдэн һараар һурадаг. Тингэжэ токариин, гагнуршанай, электригэй мэргэжэлтэй боложо бусаһан зон олон байха. Ганса Баргажанай аймагай ажахынуудһаа ерэһэн дүрбэн хүн кочегарай, гурбан хүн токариин, 3 хүн гагнуршанай мэргэжэлдэ һураа. «Завод—хүдөө тосхондо» гэһэн уряа бодото дээрээ бэелүүлэгдэнэ. Хүдэлмэришэнэй мэргэжэлтэй болоһон хүнүүд һаадгүйгөөр хүдөө ажахын машина зэһабарилна, ажахынуудаа өөһэдын зэһабарилгын мастерскойнуудтай боложо байна.

Шефтээ абаһан колхозуудта завод үрлэн гаргаһан материальна туһаламжа хүргэлэй. Мүнөө анэ туһаламжа оруулсаа холбоонь үргэлжэлэн олон янзын болоо. Ажалшад заводто ерэжэ, мэришэн ангиин ӨҺӨ-ыг түрүү дүй дүршэлтэйнь гаргана. Айлшадтаа заводой гэрэлхай хөөрэдэг байнабди. Мэришэн ангиин, колхозшадай түлөөлэгшэд хирэ-лоод лэ уулзадаг, ямар-жэ яһуулга бэелүүлхэ-рондоо зүбшэн хэлсэлцэлөөлэгшэдөө эльгэлсэнэ. Энэ жэлдэ заводой ажалай ударнигуудай сэ-гэргэдэхэдэ, шефтээ абаһ-хы ажахынуудай түр-хабаадалсаһан байна.

Партиин ЦК-гай июлийн нумэй һүүлээр заводой ко-хүдөө ажахыда үзүүлэ-туһаламжаяа дахинаа-лон хараа. Зарим хүбүүд-мэлтэ оруулһан юм. Колхозуудай материально-техническэ үндэһэ һуури бэхэргтэ өөһэдынгөө туһ-оруулха зорилгоор тусхайн зохёогдоо. Хүдөө ажахын хүдэлмэри оньһожоруулхатэ гол энхарал хандуулна. Склад, гараж, овощехранилищэ мүн культурно-гэгээрэлтэй зүргаануудта электро-хабсарлага ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозо-мянган түхэригэй оньһожоруулгын хүдэлмэри хэхэгэр хэ-даба. Заводой олон хүн-лэгшэд үбһэ, таряа хүрэ-үедэ колхоз, совхозуудта-лажа байна.

Манай хүдэлмэришэд ПК-гай июлийн Пленумэй-хэбэритэй бултадаа та-Хүдөөгэй ажалшадай зэлэ-гэхэ, хүдөө ажахые хүгэ-хэрэгтэ хабаадалсаха гэжэ-лэ манай хамтадаа шийдэ-рэг гэжэ тэдэнэр мэдэрэ.

В. ПЕШКОВ.
Улаан-Удын авиазавод-хүдэлмэрилэгш.

КОМСОМОЛОЙ АЖАБАЙДАЛ

МЕХАНИЗАТОРАЙ МЭРГЭЖЭЛ ШУДАЛАЯ

(Залуу үетэндэ оньһон техникэ шудалуулха талаар ВЛКСМ-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой ябуулдаг хүдэлмэриин дүй дүршэлнөө)

КПСС-эй ЦК-гай июлийн Пленумэй, комсомолой XYI съездын шийдхэбринүүдые бэелүүлхын, табан жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ аймагаймнай хүбүүд, басагад залуу-наһанайнгаа охи гарган, эршэтэйгээр хабаадажа байна. Аймаг доторнай 5000 гаран залуу үетэн бии юм. Тэдэнһээ 2697 хүнинь комсомолшууд. Олонхи залуушуул колхоз, совхозуудай гол һалбариууд болохо тарлан ба мал ажалдээрэ габшагайгаар хүдэлжэ, аха нүхэдэйнгөө зүгһөө үндэр сэгнэлтэдэ хүртэнэ. Фермэ болон полиин залуу эзэд — «Искра» колхозой һаалишан Нина Горюнова, «Эрдэм» совхозой хонишон Зоя Балсанова, Суулгын совхозой механизатор Николай Родионов гэгшэд эрхим ажалайнгаа түлөө ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар, значогоор шагнагданхай.

«Техникын кадриуудые хүлеэжэ байхагүй гурим тогтоохо, газарта химизаци ба мелиораци нэбтэрүүгые бэлэдхэл ехэтэй хүнүүдэй гарта даалгажа үгэхэ хэрэг хаа хаанагүй байгуулха зэргэтэйбди» гэжэ, нүхэр Л. И. Брежнев Колхозниууудай бүхэсоюзна III съезд дээрэ үгэ хэлэхэдээ, ингажэ заабан байна. Эдэ үгэнүүд манай Мухар-Шэбэрэй аймагта сэхэ хабаатай. Хабарай тарилгын болон таряа хуряалгын халуун хаһын ерэхэдэ, трактор, комбайнуудые хөёр халаанда хүдэлгэхэ болоходо механизаторнууд яаха аргагүй даталдаад байдаг. Эгээл энээнһээ уламжалан, оньһон техникэ дүүрэн хүсэндөө ашаглагдадаггүй, хабарай болон намарай хүдэлмэри саг соогоо хэдэдэггүй, угаа ехээр ушкагайрдаг байһанинь мэдээжэ. Жэшээнь, энэ жэлэй таряа хуряалгые абаад үзэе. Механизаторнуудай даталдаһанһаа боложо, «Родина» колхозодо намарай паар хахалалга нэгэ халаанда хэгдэнэ. «ДТ-54» түхэлэй 16 трактор 2000 гектар газарые хүдэлмэриин 18 үдэртэ хахалха гэжэ харааланхай. Хэрбээ эдэ олон тракторые жолоошодоор гүйсэд хангаад, хөёр халаанда хүдэлгэбэлнай намарай паар хахалалгые оройдоол 9 үдэр соо дуулаха бэлэй. Тингэжэ шадаа хадаа нэгэ доро полиин дээрэхи һоломо суглуулжа һуриилэгдэ, шарга дээрэ сомогдоһон үбһэнэй һуринуудые малай үбэлжэхэ газарта зөөлгэдэ, мүн бэшэ хүдэлмэридэ тракторуудаа ядамаргүй тэбиха байгаа бшуу.

1968 ондо аймагай колхоз, совхозуудта бүхыдөө залуу 121 тракторист, 32 жолоошоч, 9 токарь, электригүүд болон техническэ бусад мэргэжэлтэд хүдэлдэг байбал, мүнөө 205 тракторист, 47 жолоошон, 15 слесарь, токарьнууд, 80 гаран комбайнернууд ажаллана. Энэмнай бүхы механизаторнуудай 40 үлүүтэй процент болоно. Гэтэр аймагаймнай ажахынуудта механизаторнууд болон техническэ бусад мэргэжэлтэд үшөөл даталдаһаар.

Инмэ байдалһаа хайшан гэгэд гараха замыемнай парти, правительствамнай бидэндэ заажа үгөө. Хүдөөдэ техническэ мэргэжэл олоороо шудалхын түлөө хүдэлөөе комсомол үүсхэбэл, колхоз, совхозуудта сэгнэшэгүй ехэ туһаламжа үзүүлхэ байна гэгэд Коммунис партимнай өөрынгөө халаан болохо ленинскэй комсомолдо хандана. Аймагаймнай комсомолшууд болон залуушуул тэрэ уряаень халуунаар угтан абаад, техническэ мэргэжэл олоороо шудалалга хадаа түрүүшын ээлжэндэ шийдхэхэ зорилго мүн гэжэ тоолоно.

ВЛКСМ-эй райкомой нэгэ пленум «Залуушуул оньһон машина жолоодохо үялгатай» гэһэн уряа доро болоһон байна. Тэрэ пленумай трибуна дээрэһээ «Одон» совхозой комсомолой комитедэй секретарь С. Эрдынеева үгэ хэлэхэдээ, Хүсөөтэ тосхоной комсомол, залуушуул өөһэдынгөө үүсхэлдэр совхозэйнгоо дэргэдэ механизаторнуудай богони болзортой курс эмхидхажэ, 31 хүбүүд, басагадые трактористын мэргэжэлтэй болгохо гэжэ шийдээ. Манай жэшээгээр механизаторай мэргэжэл шудалхын түлөө үргэн добтолгодо оролсыт гээд, аймагайнгаа колхоз, совхозуудай комсомолшууд, үетэн нүхэдые тосхонойнгоо залуушуулай нэрэһээ тэрэ уряалһан байна. Хүсөөтынхидэй тэрэ уряае ажахы бүхэнэй комсомол, залуушуул халуунаар дэмжэһэн юм. «Одон» совхозой залуушуул абаһан уялгаяа, хэлэһэн үгээ нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлжэ шадаа. Механизаторнуудай богони болзортой курсые 31 хүн бэшэ, харин 37 хүбүүд, басагад эрхим сэгнэлтэтэйгээр дүүргэжэ, гурбадахи классай трактористын мэргэжэлтэй боложо гараа һэн. МТМ-е даагша залуу коммунист Владимир Норбоевой хүтэлбэри доро тэрэ курсын хэшээл долоон хоногоо соо хөёр удаа болоод байгаа.

«Техническэ мэргэжэл шудалхын түлөө хүдөөгэй залуушуулай дунда олонитын хүдэлөө үргэнөөр ябуулха тухай» ВЛКСМ-эй ЦК-гай VIII пленумэй шийдхэбринүүдые хүтэлбэри болгон, ВЛКСМ-эй райком болон эхин организацинууд һүүлэй һараануудта горитой хүдэлмэри хөө, хэжэшье байна. Механизаторнуудай бүгэдэ биитын һуралсал олонхи ажахынуудта эмхидхэгдээ. Тэндэ хамтадаа 187 хүбүүд, басагад һуража, механизатор гэһэн мэргэжэлтэй боложо гараһан байна. Тэдэнэр энэ жэлэй хабарай тарилгада түрүүшынхээ булад хүлэгые жолоодоходоо, ажалай онол аргада, дүй дүршэлдэ һайса һураа. В. Калашников, В. Гомбожапов, Б. Цыренов, Г. Крылов, Т. Золотарев, И. Белогубов болон бусадай хүтэлбэрилгэн комсомол-залуушуулай агрегадууд халаанайнгаа даабарине 150—180 процент дүүргэдэг байгаа. Мүнөө залуу механизаторнууд ойн баярай жэлдэ үргуулһан үндэр баян тарилгаа богони болзор соо, гээлтэдэ оруулангүй хуряахын түлөө тэмсэлдэ эдэбхтэйгээр хабаадана. Тинхэдээ тэдэнэр дүй дүршэл ехэтэй үнинэй механизаторнуудһаа жэшээ абана, тэдэнһээ гээгдэхэгүйе оролдоно.

Хүдөөгэй техническэ мэргэжэлэй үчилищинуудта ВЛКСМ-эй райкомой путёвкоор 56 хүбүүд, басагад эльгэгдээ һэн. Гадна аймагаймнай дунда һургуулинууд һурагшадаа механизатор мэргэжэлтэй болгон һургана. Жэшээнь, энэ жэлдэ Мухар-Шэбэрэй, Суулгын, Никольскын һургуулинууд 69 һурагшадта механизатор гэһэн үнэмшэлгэ барюулаа. Тэдэнэр мүнөө түрэл колхоз, совхозойнгоо полинууд дээгүүр хүсэтэ трактор жолоодоно.

Таряа хуряалгын ябажа байһан эдэ үдэрнүүдтэ аймагай ажахынуудай полиин дээгүүр комсомолзалуушуулай 83 агрегат алтан шаргал шэнинээ хуряана. Тинхэдэ 100 гаран залуу трактористнууд намарай паар хахалалга дээрэ ажаллана.

Гэхэтэй хамта механизаторнуудай бүгэдэ биитын һуралсалда басагад үсөөн һурана гэжэ хэлэлтэй. ВЛКСМ-эй райком болон эхин организацинууд техническэ мэргэжэлдэ басагадые һургаха талаар һайн хэрэг туйланагүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Энэ асуудал тушаа яһала хөөрэлдөөн болодог. Тэд һуралсалда анхаралаа онсо табиха, бодото туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэй. Гэхэ зуура инмэ юумэн үнэндөө ушарнагүй бшуу. Жэшээнь, «Одон» совхозодо эмхидхэгдэһэн механизаторнуудай курсда һурахаар 13 басагад бэшүүлһэн байгаа. Тэдэнэр булталаа малай фермэ дээрэ ажалладаг. Курсда һурахаар хүсэлһэн совхозой түбһөө холуур ажаллагшадые хайшан гэжэ асархаб, хэшээлдэ байха уедэнь тэдэнэй орондо хэнине саг зуура хүдэлгэхэб гэхэ мэтын асуудалнууд үдэр бүри гарадаг. Ажахын хүтэлбэрилэгшэд, ВЛКСМ-эй комитет эдэ асуудалнуудые болохо уруунь шийдхэжэ шаданагүй. Энээнһээл боложо арбан басагадынь һуралсалаа орхиһон байна бшуу. Тэрэ курсые миил гурбан лэ басагад дүүргэжэ гараа һэн.

Залуушуулые түрэл ажахыдань түбхинүүлгэ, хүдөө ажахын мэргэжэлдэ шуналтай байхаар тэдэнине хүмүүжүүлгэ хадаа комсомолой организацинууд, һургуулинин багшанарай үрдаа хараха шухала зорилгонь болоно. Инмэ хүдэлмэри һүүлэй жэлнүүдтэ яһала ябуулагдана гэжэ тэмдэглэлтэй. Жэшээнь. Түгнын дунда һургуулинин арбадахи классай 36 һурагшад һургууляа дүүргээд, түрэл совхозодоо хүдэлхөөр үлэхэ гэжэ шийдээ. Тинхэдэ Суулгын дунда һургуули дүүргэжэ гараһан 41 хүбүүд, басагадай 28-ниинь түрэл совхозодоо үлөөд, мүнөө элдэб хүдэлмэридэ ябажа байна.

Ойрын хөёр-гурбан жэлэй туршада аймагайнгаа колхоз, совхозуудые механизаторнуудаар гүйсэд хангаха гэһэн зорилго ВЛКСМ-эй райком ба комсомолой эхин организацинууд урдаа табинхай. Аймагаймнай дунда һургуулинуудта һуралсалай шэнэ жэл эхилбэ. Тэндэ эмхидхэгдэһэн һуралсалда ябажа, 219 һурагшад ерэхэ жэлдэ гурбадахи классай тракторист гэһэн мэргэжэлтэй боложо гараха юм. Үшөө тинхэдэ колхоз, совхоз бүхэндэ шахуу механизаторнуудай курс дахин хүдэлмэрээ эхилхэ. Тэндэ адаг 160 хүбүүд, басагад һураха байна. 1971—1972 оной һуралсалай жэлдэ 234 һурагшад механизатор мэргэжэлтэй болохоор хараалагдана. Эдэ бүхы хэмжээ ябуулгануудые бодото дээрэнь бэелүүлжэ шадаа хадаа колхоз, совхозуудай трактористнуудаар ехээр дуталдахаяа болихо, ажахынуудта бии байһан оньһон техникэ гол түлэб хөёр халанда ашаглагдаха аргатай болохо жэшээтэй.

«Зарим бодото шалтагаануудай хажуугаар механизаторнуудай кадриуудай тогтуургүйнь үшөө юунһээ болоноб гэхэдэ, тэдэнэй ажалай эрхэ байдалда, ажаһуудалдань анхарал багаар хандуулагдана» гэжэ, КПСС-эй ЦК-гай июлийн Пленум дээрэ хэдэн элидхэл соогоо нүхэр Л. И. Брежнев тэмдэглээ һэн. Нээрээшье, аймаг доторнай жэл бүри хэдэн олон механизатор һургагдадаг байбашье, тракторнууд үнөөхил нэгэ халаанда хүдэлһөөр байха юм. Энэ юунһээ болоноб гэхэдэ, механизаторнуудай ажаһуудал тушаа анхаралаа табяагүйнөө боложо, урданай, дүй дүршэл ехэтэй трактористнууд ондоо тээшээ ябашана, бэшэ һайн, нанаандаа тааруу ажалдаа оронсоо бшуу. Тнимэһээ колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна, комсомолой болон профсоюзай организацинууд энэ асуудалда анхаралаа онсо хандуулха зэргэтэй гэжэ һанагдана.

Энэ талаар һүүлэй үедэ Суулгын совхоздо һайн юумэнэй эхин табигдаа. Баяхан тус совхозой механизаторнуудай бүлэдэ арбан хүнэй нэмэжэ ороһон ушарта зорюулагдаһан баяр ёһололой зүблөөн болоо. Залуу механизаторнуудта хоолостой баглаа барюулагдаа. Парткомой секретарь нүхэр Плюснин, урданай механизатор нүхэр Суменков гэгшэд тэдэ арбан хүбүүдые хани халуунаар амаршалжа, ажал хүдэлмэридөө амжалта туйлахыень юроөгөө һэн. Совхозой директор нүхэр Нимаев тэдэ залуушуулда ажалай дэбтэр барюулаа. Шэнэ механизаторнуудай үмэнөөө нүхэр Богомазов харюугай үгэ хэлэхэдээ, аха нүхэдэйнгөө этигал найдабариие харюулхэбди, механизатор гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргые дээрэ үргэн ажаллахабди гэжэ мадуулаа. Шэнэ гэшүүдтээ, шухаг мэргэжэлтэй шэнэ нүхэдтөө совхоз түс бүридэнь хөёр центнер орооһо, 110 түхэриг мүнгэ үгөө юм. Нигэжэ суулгынхид шэнгээр залуу механизаторнуудаа эсэгэ ёһоной халуун анхаралаар хүреэлдэг болбол, ажахы бүхэндэ эдэ мэргэжэлтэй тогтууритайгаар бүхэли наһан соогоо хүдэлхөөр зоригжохо бэлэй гэжэ һанагдана.

Ю. ПАРПАЕВ,
ВЛКСМ-эй райкомой нэгэдэхи секретарь.

МОСКВА. Владимир Ильичэй нэрэмжэтэ электромеханическа заводой олон мянган хүдэлмэришэд табан жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэбэ. Үнтэржэ байгаа табан жэлэй үе соо заводой түрүүшүүл — үйлэдбэриин новаториууд 2,4 миллион түхэриг алмаһан байха юм. КПСС-эй XXIV съездын хүндэлэлэй социалис мурысөөндэ оролсоһон тус заводой коллектив алмалтаяа үшөө 3[illegible] ган түхэригөөр нэмэ[illegible]го урдаа табинхай. П[illegible]тиин ухаалан зохёо[illegible] урлап нарижуулагш[illegible] табан жэлэй урда[illegible]гын жаса заводтоо бии [illegible] хамта дээрээ 4000 [illegible]рижуулгын дурадах [illegible] гэжэ шийдэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хабсаралгын цех соо.

ТАСС-ай фотохр[illegible]

ТУҺАТАЙ ЗҮБШЭЛ

КУУЗИКУ ХУРЯАХА, ХАДАГАЛХА ТУХАЙ

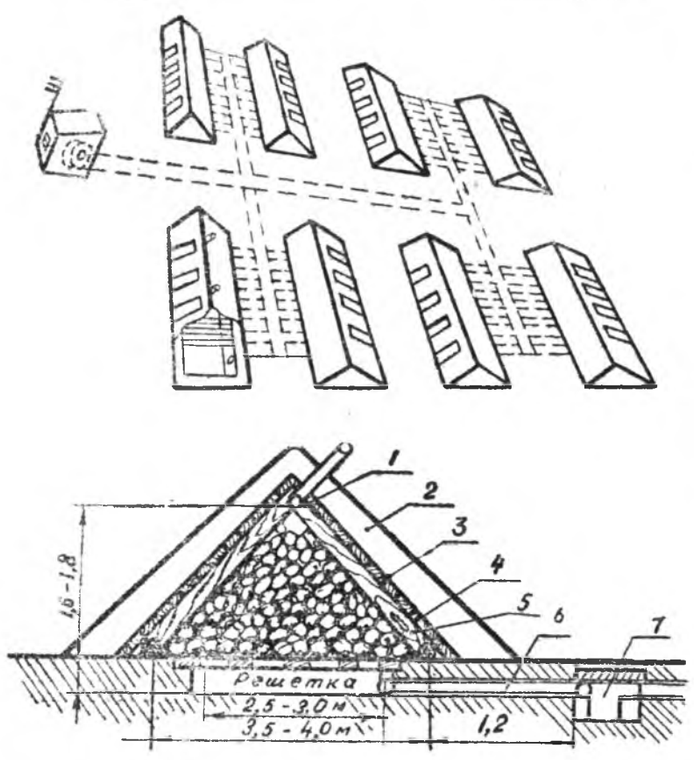

Манай республикын олонхи ажахынуудта куузику үшөөл гараар хуряагдаһаар. Гансал Кабанскын болон Мухар-Шэбэрэй аймагуудай ажахынуудта энэ хүдэлмэри оньһожоруулагдажа, эдэ эдэ хөёрынь амярлан хуряадаг болонхой. Тинхэдээ куузикүгай эдэ «УБД-3», «КИР-1,5» машинануудаар хуряажа, силос болгон дараад эдэеень хартаабхын комбайнаар малтажа абана. Зарим ушарта эндэ свёкло газарһаа татан гаргадаг юрын түмэр зэмсэг хэрэглэгдэнэ. Жэшээлэн хэлэбэл, Эстонидо тэжээлэй энэ ургамалай хөёр зурууд малтаад, дабхарлан хаядаг шарга хэрэглэдэг байха юм.

Куузику хуряалгые хэды оньһожоруулаашье һаа, эндэ гараар хэдэг ажал үшөөл хүсэд усадхагдаагүй байна. 1965 онһоо хойшо Эрхүүгэй хүдөө ажахын туршалгын станцида, 1969 онһоо хойшо Кабанскын аймагай Шерлинскэ совхоздо куузику хуряалга хүсэд оньһожоруулагданхай. Эндэ эшыень «КИР-1,5» түхэлэй косилкаар хуряажа абаад, эдэень «Е-675/1» түхэлэй хартаабхын комбайнаар малтадаг.

Тинхэдээ комбайнине зарим талаарнь хубилагжа, нэмэлтэ түхэрэлгэ хэгдэнэ. Ехэ элеваторһаань хойшо үргэлжэлдэг бүхы механизмууд абтажа, свёкло хуряадаг «КС-3» комбайнай ашаа буулгадаг транспортёр, хазагай өөртой хобто табигдана (энэ хобтын өөрынь һэрхигэрээр хэгдэһэн байдаг).

Куузикугай эдеэе хобтоһоо жэгдээр буулгахын тула тэрэ транспортёрой гэнжые секунда соо 1,2—1,25 метр түргэнөөр эрьелдэхээр тааруулха шухала.

Ингэжэ тааруулагдаһан комбайн «МТЗ-50» трактورта холбогдодог, тэрээндэ 2 хүн ажаллажа, халаан соогоо дунда зэргэр 2 гектарай куузину хуряажа шадаха байна.

Республикымнай ажахынуудта куузику хадагалха тусхай байрануудай үгы дээрэһээ олонхи колхоз, совхозуудта хуряагдаһан эдеэнь поли дээрэ обоолоотой зандаа үлэшэдэг. Тинхэдээ тэрэнь хуряжа, хүлдэжэ, ашаг шэмэнь бага болохоһоо гадна, үбэлдөө малда үгэхэдөө тэдхээхэ, шанаха үлүү ажал хэгдэнэ бшуу.

Куузикугай шэмэеэ гээхэгүйн тула тэрэнине жэжэ болотор хэршээд, һолоомо болон ороһо таряанай үлөөдэһэнтэй холижо, силос болгон дарахада эохид. Эндэ «КИР-1,5» түхэлэй силосэй нэгоо жэжэлдэг машина гү, али «ПСН-1» түхэлэй силос ашаалдаг машина хэрэглэгдэнэ. «ПСН-1» машина халаан соогоо 60—70 тонно куузикугай эдеэ силос болгожо шадаха.

Гадна куузикугай эдеэень обооджо гү, али траншейдэ хэжэ, хушаад хадагалжа болоно. Обоолоод хадагалхадаа 10—15 метр утатай, 2,3—2,5 метр үргэнтэй, 1,5 метр үндэртэй обоохойнуудые хээд, 30—40 сантиметр зузаан шоройгоор дабхарлажа хушадаг. Траншейдэ хадагалхадаа 15—20 метр утатай, 1,5 метр үргэнтэй, 1,2 метр гүнзэгы нүхэн соо адхаад, дээрэһээнь обоохой хушаһандал тон адляар хушажархидаг.

Шэмэтэ тэжээлэй эдеэе һайнаар бэлдэгдэһэн тусхай байрануудта хадагалхада шанар һайнтай, гэмтэсэгүй байхань хэндэшье мэдээжэ. Теэд тиимэ байрануудые барихада ехэ үнэтэй болохо, ехэ саг хэрэгтэй ха юм. Тиимэһээ тэрэнине обоохойнуудта хадагалхада гарэа багатай.

Халхабшатай обоохойнуудые бэлдэхэдээ ехэ нүхэ малтаад, тэг дундань бахана зоодог. Нүхэнэйнгээ захаарнь (ханаһаань 20 сантиметр зайтайгаар) тойруулжа, бүдүүн модонуудые хэбтүүлээд, тэрэ модонуудтаа тулгажа, дундахи бахана түшүүлэн, ташагайгаар щидүүд табигдана. Энээнээ хөёр дабхар төлөөр хуншаад, дээрэһээнь 30—40 сантиметр һолоомо хаяжа, шорой гү, али хюрөгэй хибэдэһээр даруулна. Хажуу ханадань куузикугай эдеэ адхаха хабхаргтай нүхэ гаргадаг. Энэ обоохой соогоо ургаса хэхэдээ хушалтадань тулахагүйгөөр, сэбэр агаарай үлеэжэ байхаар 10—15 сантиметр зай үлөөгдэнэ. Мүн обоохойн өөрые һэрхигэрээр үлөөгөөд обоохойнгоо досоохине һалхитуулха хоолой доогуурнь тодходог байна.

Дундуурнь үбэлдөө орожо, шалгажа, сэбэрлэжэ байхын тула обоохойнуудай хоорондо 60—70 сантиметр зай үлеэнэ. Энэ коридорой хөёр талада 2—2 метр үргэнтэйгөөр ургаса адхагдана. Коридорой нэгэ талада хөёр дабхар үүдэтэй хэрэлсы хэгдэнэ. Обоохой соохине һалхитуулжа, хуйтэнэй сагта досоохи хуйтэн, дулааниень тааруулжа байхыг тула коридор соohоо хоолой гаргагдажа, тэрээндэ «УДС-300», «ВПТ-400» түхэлэй вентиляторнууд һуулгагдана.

Куузикугай эдеэ обоохойнуудта хадагалхада эгээл һайн нүхэсэл—һалхи эрьюулхэ нэгэ түхеэрэлгэһээ холбогдоһон 8 адли обоохойнуудые бэлдэхэ арга болоно. Обоохой бүхэнине абажа харааһаа, нимэ байна. Дундуураа 15 сантиметр бүдүүн хөёр модо холбоод, 1,6—1,8 үндэртэй, 3,5—4 метр үргэнтэй арангатай холбожо, өөртонь хэбтүүлһэн модондо бүхэлөөд, хирпинсээр ябтална. Хоорондоо 1,5—2 метр зайтайгаар нимэ арангануудые табижа, 20—30 метр ута обоохойн һуури тодходоно. Эдэ аранганууд дээрэ хабтагайнуудые хадажа, толёор хушаад, дээрэһээнь 30—40 сантиметр зузаанаар һолоомо дэбдижэ, сантиметр зузаанаар хюрөөгэй хибэдэһэ гү, али торф хаяад, 10—15 сантиметр зузаан щоройгоор даруулна. Саашадаа эдэ обоохойнууд дэгнүүлээр хушагдажа, 8—10 жэл соо һэлгэлтэгүй байдаг.

Обоохой бүхэн соо ханаһаань 60 сантиметр наринаар, бүгонёор, 20—30 сантиметр гүнзэгыгөөр газарыень малтаад, ханануудыень хабтагайгаар бүхэлнэ. Тингээд өөртонь абтадаг модон решётко дэбдижэ, ургасын эдеэ адхана. Обоохойнуудай хажуу ханада (автомашинын тогтохоор зохисотой талада) куузику адхаха 1—2 метр ехэ хабхагтай нүхэн хэгдэнэ.

Инмэ обоохойнуудтай тусхай байра соо «УДС-300» түхэлэй вентилятор табигдана. Сэбэр агаар вентиляторһаа газар доогуур ошоһон хабтагай болон хирпинсээр хэгдэһэн нүхэн уруу ошоно. (Нүхэнэй үргэнинь өмнөртаа 70х70 сантиметр, үзүүртээ 50х40 сантиметр, утань 26 метр). Энэ гол нүхэнһөө хөёр тээшээ һалаанууд ошодог. (Һалаануудайнь үргэнинь амнартаа 50—30 сантиметр, үзүүртээ 30—30 сантиметр; утань 18—28 метр байдаг). Гол нүхэнһөө гараһан эдэ һалаануудаар ерэһэн агаар 6—8 хоолойгоор хөёр-хөёр обоохойнуудта ошожо, дорохи решётко доогуурнь ороод, гаража, обоохойн оройдохи 5—10 сантиметр диаметртэй хоолойгоор газаашаа гарана. Ингэжэ нэгэ вентиляторраар 8 [illegible] хэгдэһэн 200—300 тонн [illegible] кугай эдеэн һалхитуулха. Агаар дамжуулдаг нүхэ[illegible] 20 сантиметр шоройгоор [illegible] байха зэргэтэй. Тэрээн [illegible] агаарай ябасые обоохойнуудта агаарай дулаан хүйтэн[illegible] руулха шухала.

1-хи ЗУРАГ: Һалхитуулха системээр холбогдоһон обоохойнуудтай талмайн схемэ.

2-дохи ЗУРАГ: Обоохойнуудта тааруулһан схемэ.

1. Агаар гаргадаг 5 [illegible] диаметртэй хоолой.
2. Торф. Зузаанинь [illegible] 0,6 метр, оройдоо 0,4 [illegible]
3. Толь.
4. Хабтагай.
5. Аранганууд—10—15 метр диаметртэй, хоорондо[illegible] метр зайтай.
6. Агаар оруулдаг 20 метр диаметртэй асбестоцементэй хоолой.
7. Агаарай ородог канал.

В. ОСОДОЕВ,
Хүдөө ажахын министерствэй ахалагша агроном.

В. ВАНЗАЕВ,
министерствэй инженер-механик.

ШУБУУНАЙ ФЕРМЭДЭХИ ГЭРЭЛ

Ленинградай электрочас бүтээдэг завод шубуунай фермэдэ табигдаха автомат түхеэрэлгэ бүтээжэ эхилээ. Энэ түхеэрэлгэ фермэдэхи люминесцентнэ лампануудые ороо носоожо, үнтэргаажа шадаха юм. Тинхэдээ [illegible] хэрэглэхэ хэм соонь ороо[illegible] үгэжэ байна. Энээнэй ашаг[illegible] ханануудай үндэгэлхэнь [illegible] лоо.

(ТАСС[illegible])

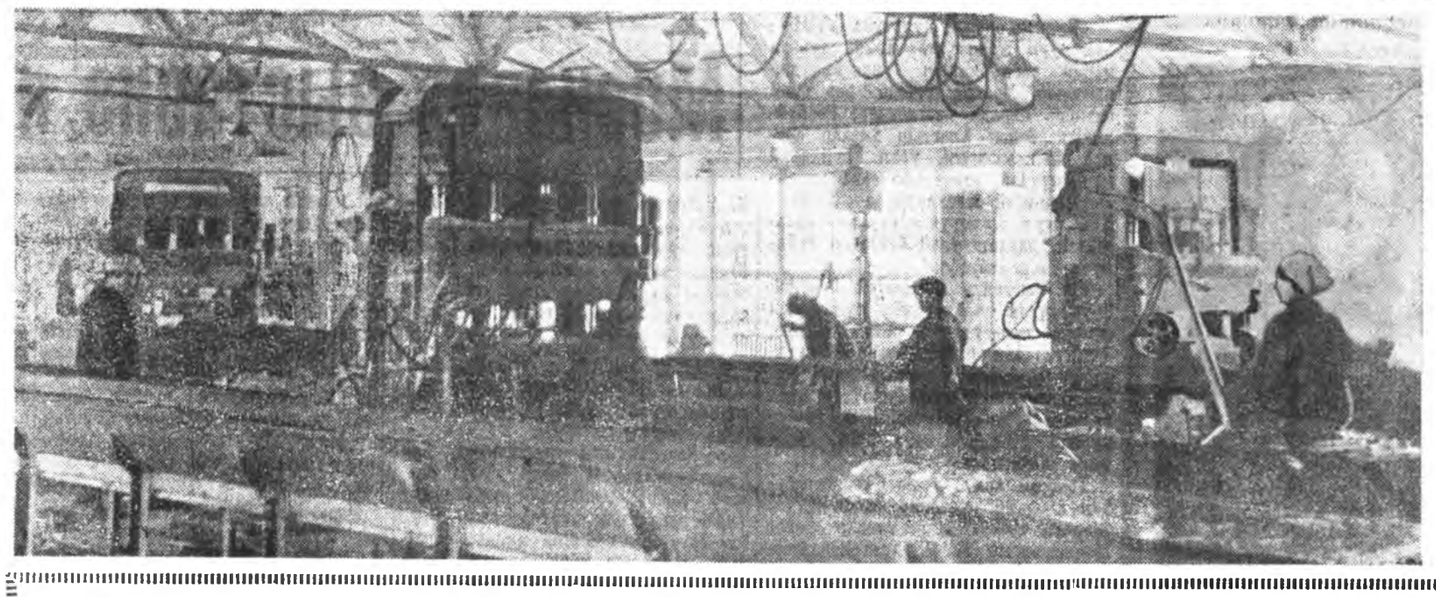

КПСС-эй XXIV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тула Буряадай мебельнэ, модо болбосоруулдаг комбинадай коллектив дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаһан юм. Хэлэһэн үгэдөө эзэн болохын тула эндэхи хүдэлмэришэд ажалай эршэ үдэр бүри шангадхана.

Жэшээнь, коллективэй түрүү хүнүүдэй нэгэн, коммунис ажалай ударник Павел Иванович Грудинин (зүүн талын зураг) халаанайнгаа даабари хододоо үлүүлэн —120 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Тэрэнэй гаргаһан продукци эрхим сэгнэлтэдэ хүртэдэг юм.

МДК-гай модо хюрөөдэг цех (баруун талын зураг) энэ жэлэй 8 һара соо түсэбһөө гадуур 420 кубическа метр модо барилгануудта эльгээгээ.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

ФРИДРИХ ЭНГЕЛЬСЫН ТҮРЭҺӨӨР 150 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

Академик Петр ФЕДОСЕЕВ

Энгельсын суртал бодолой уг баялиг

(Эрдэм наука ба революци)

I.

Марксизмын түүхэдэ Фридрих Энгельсын зохёолнуудай али тухай ехэ удха шанартай байһые хуряангыгаар тодорхойлхо гэбэл, «Энгельсын **бүхы** зохёолнуудые анхаралдаа абаагүй һаа, марксизмые ойлгожо шадагдахагүй, тэрэниие түгэс бүрин найруулжа шадагдахагүй» гэһэн В. И. Ленинэй үгэнүүдээр тайлбарилхаһаа үлүү һайн арга байхагүй.

Энгельсын нэрэнь научна коммунизмын түүхэдэ, пролетариадай сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй хүргэлтын түүхэдэ Марксын нэрэтэй таһаршагүй холбоотой юм. Капиталис байгуулалтые усадхаха, шэнэ общество байгуулха зам хүдэлмэришэн ангида заажа үгэхөөр шэнжэлхы ухаанай теориг тодорхойлхын, энэ теорёор хүдэлмэришэн ангиие зөбсөглэхын, илалта түгэс социалис революци бэелүүлхэ хэрэгтэ хүдэлмэришэн ангиие элсүүлхын тула Маркс Энгельс хоёр таби шахуу жэлэй турша соо эсэхэ сусахые мэдэнгүй хүдэлмэрилһэн юм.

Научна коммунизм гээшэ өбэ бэедээ гайхамшаг мэргэнээр туһалдаг хоёр сэсэн ухаатанай шэнжэлхы ноюун бодолой харилсаа холбооной ашаг үрэ болоно гэжэ Марксын үеын хүнүүд, тэрэнэй ханинар болон шабинар мэдэдэг, ойлгодог байһан. Маркс, Энгельсын үе сагай маниһа холодохо тума, тэдэнэй зохёолнуудта ходо ходо хандаха тумаа, марксис теори зохёон байгуулха, тэрэниие дэлгэрүүлхэ, хамгаалха ба хүргөөхэ хэрэгтэ Энгельсын али тухай ехэ туһа хүргэһыень улам эли тодоор харанаади.

Энгельсые бүхы болбосоронгы дэлхэйн тэрэ үеын пролетариадай эгээл гайхамшаг эрдэмтэ, багшань гэжэ Ленин цэрлэһэн юм. Нээрээшье, Энгельс бүхы наһаяа пролетариадай хэрэгтэ, хамаг хүн түрэлтэниие сүлөөрүүлгын хэрэгтэ үнэн сэхээр зорюулһан байдаг. Залуу Энгельсын түрүүшын хэблэмэл зохёол дотор ажалшадые дарлагшадта эсэргүү зөбүүрхэлэй мүрнүүд бии байһан.

Хүдэлмэришэн ангиин байдал болон тэмсэлые, обществын хүргэхэ ёһо гуримуудые Энгельс гүн гүнзэгыгөөр шэнжэлдэг байгаа. Тиимэһээ хуушан обществые үгы хэхэ, шэнэ общество зохёон байгуулха бүхэдэлхэйнтүүхэтэ үүргэ пролетариат дүүргэхэ ёһотой гэһэн тобшолол Энгельс Марксай хамта хээ һэн. «Пролетариат гээшэ гансашье хашагдаад байдаг анги бэшэ юм; эдэнэй экономическа гутамшаг байдал лэ урагшаа дабшахыень тэдэниие эрхэ бэшэ баадхана, эсэсэй эсэстэ өөрыгөө сүлөөрүүлхын түлөө тэмсэхыень баадхана гээд Энгельс анха түрүүн хэлээ бэлэй» гэжэ Ленин онсолон тэмдэглэһэн байдаг. **(Хүсэд суглуулбари зохёолнуудай 2-дохи том, 9-дэхи нюур).** Тиин Энгельс Марксай хамта хүдэлмэришэн ангиин үндэһэн эрилтэнүүдые элирхэйлэн тодорхойлдог агуу-ехэ һургаалаар тус ангиие зөбсөглээ.

Коммунизм хадаа хүргэнги обществын хүсэл бодолые һанаанһаа абажа элирхэйлһэн ябадал бэшэ, харин пролетариадай тэмсэлэй үг удхые, ушар байдалые, тэрэнһээ эшэтэй юрэнхы зорилгонуудые ойлгоһон ябадал болоно гэжэ Энгельс заа һан юм. Научна социализмые ангиин дээдэ тэй байдаг, ye сагһаа өөрсэ шэнжэтэй гэжэ тоолохые һэдэдэг, тэрэнһээ уламжалан шэнжэлхы ухаанай материалис суртал бодолой өөрөө «хани нүхэсэл», «үнэн зүйтэй байдал» гэһэн хоёр-һон ойлгомжонуудые баримталха гэдэг һэдэлгэнүүдые Энгельс ходо эрид буруушаадаг байгаа.

Марксизм гээшэ революционно пролетариадай суртал бодол мин түүхын хүргэлтые тайлбарилдаг тэрэнэй хараа бодолнуудай бүридэл болоно, капитализмын зайлашагүй хосорхо, ниитын шэнэ байгуулалтын илаха байһые тайлбарилан тодоруулна. Марксизм хадаа эрдэм ухаан болоно. Яахадаа өө гэхэдэ, хүргэлтын жама ёһонуудые мэдэнэ, обществые революционно ёһоор шэнэдхэн хубилгалгын аша туһада тэдэниие хэрэглэхэ шадабари олгоно.

Пролетариадай хүдэлөөнэй теоретическэ удха шэнжэ болоһон марксизмын научна ба суртал бодолой талануудайнь иимэ нэгэдэл Энгэльсын теоретическэ, бодото бүхы ажал ябуулгада нэбтэрэн бэелнэ.

Марксис теориин бүхы шухала хубинуудые зохёохо, тодорхойлон тайлбарилха хэрэгтэ Энгельсын оруулһан хубита нэмэринь угаа ехэ юм. Тэрэшэлэн научна коммунизмын суртал бодол дэлгэрүүлхэ, тайлбарилан ойгуулха, элдэб эсын хазагайруулгаһаа хамгаалха хэрэгтэ тэрэнэй аша габьяань баһал айхабтар ехэ. Энгельсын хубитаяа оруулжа шиидхэлсээгүй нэгэшье асуудал марксизмда байхагүй гэжэ баталан хэлэхэдэ болохо. Энэнь юун дээрэһээ харагданаб гэхэдэ, теориин ба тактикын бүхы гол асуудалнуудаар Маркс, Энгельсын ноюун бодолой хани харилсаа элирхэйлһэн, научна коммунизмын үндэнэ һуури табигшадай абалсаһан бэшэгүүд тэрэниие гэршэлнэ.

Марксын наһа бараһанай һүүлээр Энгельсын эрхилһэн ажал хэрэг онсо удха шанартай. Энгельс марксис теоридо хандалгын талаар хуушаһан теори, ревизионизмын хараа бодол баримталдаг ябадалые буруушаан, тус теориин гол ёһонуудые, заабаринуудые хамгаалһан, тиихэтээ хамта, Парижай коммунын дарагдаһанай һүүлээр Европодо эхилһэн шэнэ үеын оршон байдалда тэдэ заабаринуудые хүргөөһэн юм. Марксын хүсэд дүүргэгүй үлөөһэн «Капиталай», II, III томуудые бэлдэхэ ба хэблүүлхэ хэрэгтэ Энгельс айхабтар ехэ научна батааршалга гаргаһан. Марксын зохёолой эхэ бэшэгүүдые гуримдань оруулхын тула олон жилдэ оролдолго хүсэлэлгэ гаргаһан байдаг. Энгельс гайхамшаг ханиингаа сэсэн мэргэн зохёолые эрхим һайнаар тугэсхэн бэлдэһэн юм.

Шэнжэлхы, революционно удха шэнжэтэй марксизм дэлхэйн олониитын ноюун бодолой, соёл болбосоролой, эрдэм ухаанай эгээн дээдэ туйлалтань боложо таһалгаряагүй хүргэһэн түүхэтэй. Тэрэнэй үндэһэ һуури табигшадай бүхы ажал ябуулгань эрдэм ухаанай хэрэгтэ гайхамшаг үнэн сэхээр хандадаг, шэнжэлгэнүүдэйнгээ үрэ дүнгүүд туша ехэ эрилтэтэйгээр хандадаг, хуушаһан заабаринуудые буруушааха шадабаритай, ажабайдал, эрдэм ухаан ба революционно хүдэлөөндэхи шэнэ үүсхэл шэглэлнүүд туша тон анхаралтайгаар хандадаг байгаа.

Гэхэ зуура, эрдэмтэд тэмсэлшэд байһан Маркс болон Энгельсын хэрэгүүд тэдэнэй өөһэдынь шанараар хизаарлагданагүй. Таһалгаряагүй хүргэлтэ ба үргэдэн дэлгэрэлгэ марксизмын удхые тодорхойлон тайбарилдаг **жама ёһото** шэнжэ шанар болоно.

Бүхы дэлхэй дээрэхи, мин тус тус оронуудтахи капитализмын экономико ба политикын хүргэлтэдэ хабаатай шэнэ шэглэлнүүдые Энгельс тон наринаар адаглан шэнжэлдэг байһан. Империалис үеын урда тээхи зарим өөрсэ шэнжэнүүдые (трестнүүдэй бии бололго, мүнгэн капиталай үүргэ, дэлхэйе колонинууд болгон хубаалга) адаглаха зуураа, марксис теориие улам баяжуулан хүргөөһэн юм. Зүгөөр, эдэ шэнэ үзэгдэлнүүдые социальна реформын шэнжэтэй, пролетариадай революциие буруушааһан шэнжэтэй гэжэ тайлбарилха гэһэн һэдэлгэнүүдые Энгельс эрид буруушаадаг байгаа.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

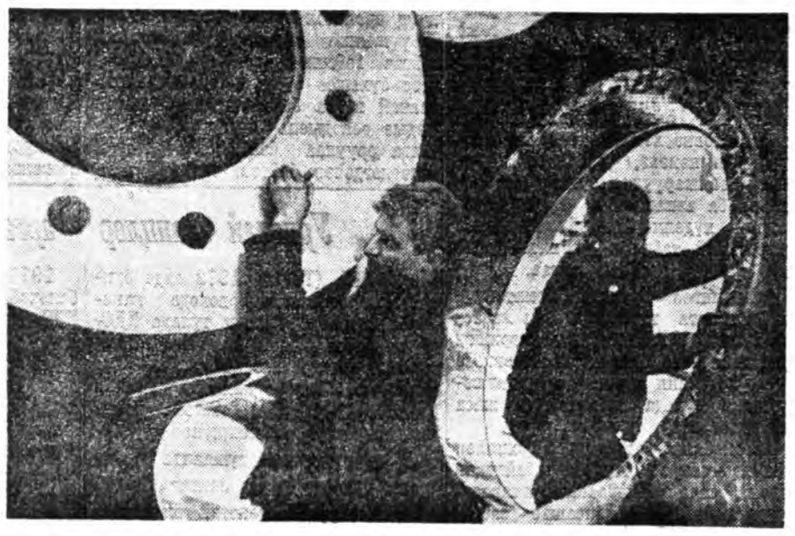

ЛЕНИНГРАД. КПСС-эй XXII съездын нэрэмжэтэ металлическа заводой машинануудорон дотор ба хилын саанахи гүрэнүүдтэ олоор эльгээгдэдэг. Мүнөө заводой цехүүдтэ Дунайн Джердап-Железные Ворота гэжэ электростанциин ба ГДР-эй Боксберг станциин ууралай машинануудай гидротурбинануудай бүтээгдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хабсарагшад Василий Будько (зүүн гарһаа) ба Николай Власов Югославиин эльгээгдэхэ түхеэрэлгэ бэлэдхэнэ.

ТАСС-ай фотохроника.

БҮГЭДЫН АША ТУҺАДА

СССР, ФРГ хоёрой хоорондо договор баталагдаһан үшэрые энэ түбидэхи түгшүүриятэ байдал һуларуулха, Европын бүхы оронуудай эбтэйгээр зэргэ оршон, ашатай үрэтэйгөөр харилсаха хэрэгтэ шухала туһа нэмэри болобо гэжэ дэлхэйн, түбхын түрүүн Европын эгээн лэ үргэн олониитэ сэгнэһэн байна. Тэрэ договорой баталагдаһанһаа хойшо үнгэрһэн нэгэ һара сохом тинмэ байһыень баталан харуулба. Договортэ гар табилгые гансашье социалис гүрэнүүд һайшаан баяр хүргэһэн бэшэ. Европын ашуулгуй байдал бэхижүүлхэ хамжээнүүдые хойшодоошье абаха эрид шууд хүсэлтэй байһанаа Варшавска договорто хабадаагша оронуудай Политическэ консультативна комитедэй заседани дээрэ социалис гүрэнүүд мэдүүлээ һэн. Баруун Европын ба бусад оронуудай олон правительстванууд договорто һайшаалтай сэгнэлтэ үгэһэн байна.

СССР ФРГ хоёрой хоорондохи договор «Зүүн, Баруун гүрэнүүдые дүтэлүүлхэ шухала үндэһэ һуури» болобо, гээд Скандинавиин гүрэнүүдэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй Ослодо боложо һая дүүрэһэн зүблөөнэй коммюнике дотор хэлэгдэнэ. Гарнуудаа табиһан гансашье хоёр ороной харилсаа хүргөөхэ бэшэ, мин эб найрамдал бэхижүүлхэ, Европодохи харилсаа холбоо хүргөөхэ таатай зохид эрхэ байдал тэрэ договорой бии болгоһые олон комментаторнууд — тайлбарилсагшад тэмдэглэнэ.

«Баруун Германиин политическэ талаараа бэжэһыень онсо аргаар шалгаһан ябадал» гээд тэрэ договорые тоолоходо болохо,—гээд Баруун Германиин «Франкфуртер рундшау» гэжэ мэдээжэ газетэ бэшээ һэн.—Яахадааб гэхэдэ, христианско-демократическа ба христианско-социальна союзуудай удаан саг соо засагаа барин аэрхэжэ байһаниинь Федеративна республикые политическэ талаар бэхижүүлгээ һаад хэ». Хуушаржа, хэрэгтэй болоһон үзэл бодолоо табидаггүй, Европодохи бодото байдал тоохо хүсэлгүй үнөөрхэгшэд, милитаристнууд лэ Федеративна Республикые тиимэ зандань байлгахэ гэжэ оролдодог байгаа, оролдоношье.

Зүб шэглэлтэй, бодомжотой алхам гэжэ тоолоод, ФРГ-эйн правительство бодото байдалые хараадаа абажа, договор баталһыень Баруун Германиин олониитын һайшаажа байһые улад зоной һанамжа асуулга, олон ажал ябуулагшадай хэлэһэн һанамжануд, политическэ, профсоюзна ба бусад эмхинүүдэй мэдүүлгэнүүд баталан харуулна.

Договорые сэхэ буруушаан добтолһон ХДС/ХСС гэжэ оппозиционно партидахи этэгэдүүд бэрхэшэлтэй байдалда оробо. Тэрэ оппозициин тактикын, аяг аашын хубилжа байһанда Баруун Германиин хэблэл һүүлэй үедэ анхаралаа хандуулна. «Московско договорто эсэргүү эрид шангга добтолго үргэлжэлүүлхэ болоо һаа, ХДС/ХСС-ые дотоодын политическэ байдалай ара һүүл худар шэдэжэрхихэ аюул бии болохо»—гээд «Рейнише пост» газетэ бэшэнэ.

Тиимэ байдалда орохоһоо айжа, оппозициин хүтэлбэрилхы зарим ажал ябуулагшад һайса бодожо үзэхэ, болгоомжотойгоор ябуулгаяа хэхэ баатай болоно. Засаг гартаа барижа байгаа социал-демократическа партиин пресс-бюллетекиин бэшэһэнэй ёһоор, «шара хородо абтаһан шоодбори муушаулай харанхы буланда хашагдахагүйн тула» оппозициинхид болгоомжотойгоор забдаха баатай болоно. Париж, Лондон, Вашингтондо Барцель гэгшын һая ошоод, ерэһэниинь оппозициинхидтэ зааханшье зориг оруулаагүй. Союзна баруун оронуудай ниислэлнүүдтэ Барцель «бэеэ барижа ябаба», гээд Ассошиэйтед пресс агентствын корреспондент бэшээ һэн. «Федеральна правительствада эсэргүүгээр договорые тайлбарилха хэрэггүй, гээд ХДС-эй үшөө нэгэ элитэ ажал ябуулагша, бундестагай гадаадын политическэ комиссиин түрүүлэгшэ Г. Шредер өөрынгөө партида һанамжалан дурадхаһан байгаа. «Хүлеэлгын хараа бодол баримталгада» дамжан оролго гэжэ тэрээниинь тайлбарилагшад-комментаторнууд сэгнэһэн байна.

ХСС-эй урадидагша Штраус гэгшын үсэд нэтэрүүгээр үргэлжэлүүлжэ байгаа хэтэрхэй будүүлиг нюусагүй хархис кампаниһаань ХДС-эй ажал ябуулагшад тоолоно. аягүйлхэнэ гэжэ ажаглагшад тоолоно. Тиимэ һанамжаяа мэдүүлхэ зуураа, Парижай «Монд» нигэжэ бэшэнэ: «Хэтэрхэйгээр хиирэн аашалхада мүнөө үрэ гарахаяа болинхой гэжэ ойлгоод, ХДС болбол Штраусай ХСС-һээ холошог, бэеэ абаад байхаяа оролдоно».

Эдэ бүгэдэ яһалашье ойлгосотой. Европодохи түгшүүрит һуларуулха дурагүйшүүлэй хорото ябуулгаяа хэхэнь бүрил бэрхэтэй боложо байна.

И. ОРЛОВ,
ТАСС-ай шэнжэлэгшэ.

„Улаан Сэлэнгэ“ газетын хуудаһануудһаа

БЭРХЭШЭЭЛЫЕ ДАБАН...

7/8 шахтын хүдэлмэрилэгшэд бэрхэшээлтэй эрхэ байдалда ажаллана. Хүндэтэ шахтёр Бальжиновай бригадын горнягууд ушарһан бэрхэшээлнүүдые дабан, метр метрээр урагшаа дабшадаг байба. Августын даабариһаа гадуур арбан погонно метр малтаһан байна.

Энэл шахтын Социалис Ажалай Герой Г. Д. Тучиновай даадаг бригадада эдээнһээшье һайн эрхэ байдалда хүдэлдэгтүй юм. Августын 25-да һарынгаа түсэб дүүргээ.

ХЭЛЭҺЭН ҮГЭДӨӨ ХҮРЭБЭ

2/5 шахтын 4-дэхи участогта 4-ПУ гэжэ комбайн үшөө март һарада ашаглагдажа эхилээ һэн. Михаил Павлович Бурдуковскийн түрүү бригадада энэ техникэ даалгагдаа бэлэй. Оньһон машина шудалаад, энэ бригадын горнягууд түрүүшыигээл һарада түсэбтэ даабаряа дүүргээ.

Августын даабариие эдэнэр 7 хоногоор урид дүүргээд, 211,6 погонно метр малтаба. Арга боломожёо тооложо үзөөд, энэ бригадынхид үшөө 50 погонно метр малтаха уялга абаһан юм. Тиин эдэнэр хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, уялгаяа дүүргэбэ.

Энэ комбайнда хүдэлдэг машинист Сергей Балдаков, проходчигууд Валерий Радионов, Михаил Решетников, Михаил Аверин, Алексей Потылицын болон бусад манай коллективэй абаһан уялгаяа бэелүүлхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргээ юм.

А. АЗАРОВ,
2/5 шахтын № 4 участогые даагша.

МҮРЫСӨӨ ҮҮСХЭГШЭД ШЭНЭ ИЛАЛТА ТУЙЛАБА

Коммунис партиин XXIV съездые ажалай бэлэгээр угтаха гэһэн социалис мүрысөөн дэлгэрэнхэй. Аймаг дотороо һу ехээр һаахын түлөө социалис мүрысөө үүсхэгшэд—Сэлэнгын совхозой малшад ажалдаа шэнэ амжалта туйлаба.

Гүрэндэ һу худалдаха гурбан кварталайнгаа түсэб сентябриин 2-то сүм дүүргэһэн тухайдаа эдэнэр элидхэбэ. Бэлэдхэлэй газарта 10772 центнер һүн ороо, түсэбынь 10740 байгаа.

Тус совхоз мүнөө түсэбһөө гадуур һу гүрэндэ худалдажа байна.

ХОНИШОДОЙ СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД

Хонин ажал эрхилэлгээр ажахын жэлэй дүнгүүд гаргагдаба. Аймагай хонишод, мал ажалай мэргэжэлтэд энэ һалбариһаа нооһо, мяха ехээр абадаг болохо арга замуудые хараалһан байна.

Түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы жэл ябажа байна. 1965 онтой сасуулхада, аймагай ажахынуудай хонидой тоо толгой 25,8 процентээр олошороо. Зарим колхоз, совхозуудай хонин һүрэг бүришье олоор үдэһэн байна. Энэ хугасаа соо хонин бүриһөө 450 граммаар ехэ нооһон хайшалагдадаг болонхой, гүрэндэ нооһо худалдалга 50 процентээр ехэ болоо юм.

Үнгэрэгшэ жэлдэ аймагай олон хонишод 100 эхэ хонин бүриһөө түл түрэсэ олоор абаһан, нооһо ехээр хайшалһан байна. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозһоо Б. Г. Банзаракцаева, Б-Ц. Д Булгатов, А. Цыбикдоржиев, Сэлэнгын совхозһоо В. Г. Романов Ц-Д. Д. Цыбикдоржиев, А. М. Акулов, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозһоо Б. Р. Бальчинов, А. Р. Балданов болон бусад эдээнэй тоодо ороно.

1970—1971 онуудта хонидоо үлхэжэ олошоруулха, хонин бүриһөө дунда зэргээр 3,1 килограмм нооһо хайшалха гэлсэбэ. Түрүү хонишодой бригадануудыг бүришье ехэ уялга абаһай Жэшээнь, аймагай чемпион. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Б. Г. Банзаракцаева ерэхэ жэлдэ 100 эхэ хонинһоо 105 хүрьга абажа тулжуулхэ, хонин бүриһөө 4,3 килограмм нооһо хайшалха уялгатай. Тиимэрүү уялгануудые башэшье хонишодой бригадануудыг абаһай.

ХЕЛЬСИНКИДЭ металлистнуудай профсоюзай байшангай зал соо Ленинскэ мемориальна самбар нээлгын баяр ёнолол болобо. 53 жэлэй саада тээ, 1917 оной август hарада, эндэ В. И. Ленин финскэ хүдэлмэришэдтэй уулзаhан байна.

ДЛП—ТАСС-ай телефото.

«Буряад ороной культура XVIII—XIX зуун жэлнүүдтэ» гэhэн темээр манай республикын музейнүүдэй выставкэ Москва хотодо энэ оной октябрь hарада нээгдэхэнь. Республикын болон Хяагтын хизаар ороноо шэнжэлэлгын, уран hайханай музейнүүдэй, этнографическа музей-заповеднигэй жасануудhаа XVIII—XIX зуун жэлнүүдтэ буряад зураашадай, дархашуулай бүтээhэн зүйлнүүд тэндэ абтаба.

Тус выставкэ Москвагай Гүрэнэй Зүүн зүгэй арадуудай культурын музейн залнууд соо эмхидхэгдэхэ. Ажаhуудалай багажа хэрэгсэлнүүд, тоhон шэрээр зураhан зурагууд, модо, шулуугаар, мүнгөөр дархалжа гү, али hиилэжэ бүтээhэн эүйлнүүд, буряад хубсаhан гэхэ мэтэ тэрэниие шэмэглэхэ.

Гэхэтэй хамта бүхы энэ сугларhан гү, али сугларха юумэнүүдэй 80—90 процентнь хизаар ороноо шэнжэлэлгын М. Н. Хангаловай нэрэмжэтэ музейн баялигуудhаа бүридэнэ.

Манай жасануудhаа hонирхолтой зүйлнүүдыень шэлэн абахын тула аяар Москваhаа хэдэ хэдэн мэргэжэлтэд ерэжэ, олохон үдэр соо манай эрдэмтэдтэй хамта хүдэлhэн. Тиихэдээ тэдэнэр буряад урашуулта болон бусадай бүтээhэн скульптурна зурагуудые онсо hайшааhан. Юундэб гэхэдэ, эдэнь хүнэй hанаа садьхэл гүнзэгыгөөр, ойлгосотойгоор харуулhан байхаhаа гадна, ехэ уран нарыар бүтээгдэнхэй.

Мүнгөөр хэhэн юумэнүүд баhал hонин даа. Буряад арад зон гээшэ анхан сагhаа эхилээд алташа, мүнгэшэ дархашуулаараа алдаршадаг hааб даа. Тэдэнэй зохёолнууд буряадай искусство болон литературын хоёр декадада табигдажа, үндэр сэгнэлтэдэ хүргөө hэм шуу. Эдээнhээ зариманиинь мүнөө болохо выставкэ дээрэ харуулагдаха. Жэшээлбэл, мүнгөөр дархалжа хэhэн эхэнэрэй элдэб гоёолтонууд, хутагануд, модон аяга амhартануд бии.

Мүнөө үедэ арадай энэ гар урлалгын шэнэ удха бэедээ шэнгээн абажа, хүгжэжэ байhаниинь hайшаалтай. Энээнэй аша туhаар манай музейн жаса саг үргэлжэ баяжана. Үшөө юуб гэхэдэ, эхэ эсэгэнэрэйнгээ, аха нүхэдэйнгөө мэргэжэл шадабариис залуушуул халан абана. Тусхайлхада, Захааминай аймагай Санагын дунда hургуулиин ахалагша классай үхибүүд арадай гар урлалгын кружок оёhэдтөө эмхидхээд, горитойхон хүдэлмэри хэжэ байнхай. Эндэхи ахамад, наhажаал урашуулай бүтээhэн мүнгэн даруулга, бугааг, бэhэлиг, хэтэ, hиихэ мэтэнүүд выставкэдэ абтанхай.

Москвагайхид манай арадай хубсаhа хунартай мүнөө жэл тон анха түрүүшынхеэ танилсахань. Тэндэ бидэ үнгэ бүриин торгон халаад, эхэнэрэй дэгэл гэхэ мэтэнүүдые табихабди. Гадна угалза оёгдоhон гутал, бээлэй болон бусад хубсаhанууд нилээд үзэмжэтэй байха.

Революциин урда тээ бүряадуул гутал хубсаhаяа гэрэй амитадай арhа шүрбэhөөр оёдог, тиигээд эдэнээ уран зохидоор бүтээдэг, мүн хониной нооhо, ямаанай хөөбэр гэхэ мэтые ажахыдаа хэрэглэдэг hэн. Тэрээгээрээ hэеы гэр, шэрдэг гэхэ мэтые хэдэг hэн. Хониной годоор буряад эхэнэрнүүд «хубсар» гэжэ нэрэтэй гоё hайхан ковер бүтээдэг бэлэй. Баhа Буряад ороной барууна талада ажаhуугаашад ямаанай нооhо хэрэглажэ, мүн лэ «таар» гэжэ нэрэтэй хибэс бүтээжэ шададаг hэн.

Гадна нютаг бүхэндэ модон дээрэ hиилүүр хэдэг hааб даа. Энэ талаар мэргэжэнги хүнүүд бүришье олон hэн. Тэдэнэй хэhэн стол, хайрсаг, оро шэрээ гэхэ мэтэнүүд мүнөөшье хүрэтэр маанадые гайхуулан hонирхуулдаг. Илангаяа шэрээгэй гоёолто, баханыи номо, дээдэ бандаб түншэ гэхэ мэтэнүүд уран нарыар бүтээгдэhэн байдаг.

Тиигээд эдэ бүхы баялигаа түмэр зам дээрэ ашаха болоходомнай, горитойхон бэрхэшээлнүүд тохёолдоо гэжэ сэхэ тэмдэглэлтэй. Илангаяа скульптурна бүлэгүүднай томонууд байшоо. Эдэнээ задалжа, ондо ондоо хайрсагууд соо хэхэ баатай болобобди. Энэ ашалгымнай нобшо хүдэлмэри мүнөө сүм дүүрэбэ. Нигээд лэ Москва ошожо, тэндэ выставкэеэ эмхидхэхэ болонобди.

Ороной нинслэлдэ автономито республикануудай музейнүүдэй выставкэ эмхидхэлгэ томохон культурна үшар хэрэг болоно. Удха шанараараа искусство болон литературын декадаhаа холо доогуур бэшэ. Теэдшье хүдөөгэй музейн жасануудhаа бүридүүлжэ, Москвада выставкэ тон үсөөнөөр, хаа-яахан лэ эмхидхэгдэнэ бишуу. Эндэ манай музейнүүд лэлгэ бидэниие илангаяа хуулна, маанадта ехэ хар даалгана.

Ажаглахада, манай респ хизаар ороноо шэнжэлэлгын баялигуудтухай москвагайхи ла hайнаар мэдэдэг. Музейн ондо байгуулагдаhан сагhаа олохон шухала зүйлнүүдые лаашье. Тиигэбэшье мүнөө таарамжагүй байра соо Энээнhээ болоно, бүхы ороидоол 5—7 процентые харуулжа шадаха аргатайбди.

Арад зонойнгоо материал лон оюун бодолой культурн гуудые холо саана хадагал раад байха бэшэ, харин хүн hэлгэжэшье байгаад hаань ха уялгатайбди.

Нигэхын түлөө юун хэ Музейн hайн гэр. Энэ талаар үедэ яhала ехэ хөөрэлдөөн бо hанаhан хэрэгнай бүтэхэнь бодоо hэмди. Теэд дэмы даа. «Музейн хуушан гэртэ эмхи рюулха» гэhэншүү хэлсээн лэ залиршоо.

Хэлэhэн үгэээ юрэдөө бо рэг дээрэнь бүтээхэ саг түлэ бэшэ гү даа? Манай музей жасада хадагалаатай байhан нүүдые москвагайхидhаа гадн республика доторнай ажаhуу hонирхон хараха ёhотой бэ Энээн тухай бү мартаал.

К. МАЛАС
хизаар ороноо шэнжэ
республиканска му
дирек

Москвада выставкэ нээгдэхэнь

Б. Аригунов, Д. Тушинов, С. Цыбиков болон бусадай бүтээhэн скульптурна зурагуудые онсо hайшааhан. Юундэб гэхэдэ, эдэнь хүнэй hанаа садьхэл гүнзэгыгөөр, ойлгосотойгоор харуулhан байхаhаа гадна, ехэ уран нарыар бүтээгдэнхэй.

Мүнгөөр хэhэн юумэнүүд баhал hонин даа. Буряад арад зон гээшэ анхан сагhаа эхилээд алташа, мүнгэшэ дархашуулаараа алдаршадаг hааб даа. Тэдэнэй зохёолнууд буряадай искусство болон литературын хоёр декадада табигдажа, үндэр сэгнэлтэдэ хүргөө hэм шуу. Эдээнhээ зариманиинь мүнөө болохо выставкэ дээрэ харуулагдаха. Жэшээлбэл, мүнгөөр дархалжа хэhэн эхэнэрэй элдэб гоёолтонууд, хутагануд, модон аяга амhартануд бии.

Мүнөө үедэ арадай энэ гар урлалгын шэнэ удха бэедээ шэнгээн абажа, хүгжэжэ байhаниинь hайшаалтай. Энээнэй аша туhаар манай музейн жаса саг үргэлжэ баяжана. Үшөө юуб гэхэдэ, эхэ эсэгэнэрэйнгээ, аха нүхэдэйнгөө мэргэжэл шадабариис залуушуул халан абана. Тусхайлхада, Захааминай аймагай Санагын дунда hургуулиин ахалагша классай үхибүүд арадай гар урлалгын кружок оёhэдтөө эмхидхээд, горитойхон хүдэлмэри хэжэ байнхай. Эндэхи ахамад, наhажаал урашуулай бүтээhэн мүнгэн даруулга, бугааг, бэhэлиг, хэтэ, hиихэ мэтэнүүд выставкэдэ абтанхай.

Москвагайхид манай арадай хубсаhа хунартай мүнөө жэл тон анха түрүүшынхеэ танилсахань. Тэндэ бидэ үнгэ бүриин торгон халаад, эхэнэрэй дэгэл гэхэ мэтэнүүдые табихабди. Гадна угалза оёгдоhон гутал, бээлэй болон бусад хубсаhанууд нилээд үзэмжэтэй байха.

Революциин урда тээ бүряадуул гутал хубсаhаяа гэрэй амитадай арhа шүрбэhөөр оёдог, тиигээд эдэнээ уран зохидоор бүтээдэг, мүн хониной нооhо, ямаанай хөөбэр гэхэ мэтые ажахыдаа хэрэглэдэг hэн. Тэрээгээрээ hэеы гэр, шэрдэг гэхэ мэтые хэдэг hэн. Хониной годоор буряад эхэнэрнүүд «хубсар» гэжэ нэрэтэй гоё hайхан ковер бүтээдэг бэлэй. Баhа Буряад ороной барууна талада ажаhуугаашад ямаанай нооhо хэрэглажэ, мүн лэ «таар» гэжэ нэрэтэй хибэс бүтээжэ шададаг hэн.

Гадна нютаг бүхэндэ модон дээрэ hиилүүр хэдэг hааб даа. Энэ талаар мэргэжэнги хүнүүд бүришье олон hэн. Тэдэнэй хэhэн стол, хайрсаг, оро шэрээ гэхэ мэтэнүүд мүнөөшье хүрэтэр маанадые гайхуулан hонирхуулдаг. Илангаяа шэрээгэй гоёолто, баханыи номо, дээдэ бандаб түншэ гэхэ мэтэнүүд уран нарыар бүтээгдэhэн байдаг.

Тиигээд эдэ бүхы баялигаа түмэр зам дээрэ ашаха болоходомнай, горитойхон бэрхэшээлнүүд тохёолдоо гэжэ сэхэ тэмдэглэлтэй. Илангаяа скульптурна бүлэгүүднай томонууд байшоо. Эдэнээ задалжа, ондо ондоо хайрсагууд соо хэхэ баатай болобобди. Энэ ашалгымнай нобшо хүдэлмэри мүнөө сүм дүүрэбэ. Нигээд лэ Москва ошожо, тэндэ выставкэеэ эмхидхэхэ болонобди.

Ороной нинслэлдэ автономито республикануудай музейнүүдэй выставкэ эмхидхэлгэ томохон культурна үшар хэрэг болоно. Удха шанараараа искусство болон литературын декадаhаа холо доогуур бэшэ. Теэдшье хүдөөгэй музейн жасануудhаа бүридүүлжэ, Москвада выставкэ тон үсөөнөөр, хаа-яахан лэ эмхидхэгдэнэ

У ТАНАЙ ЭЛИДХЭЛ

НЬЮ-ЙОРК. ТАСС-ай тусхай корреспондентнүүд О. Аничкин, О. Пивоваров ба А. Хачикян ингэжэ дамжуулнад:

ООН-ой Генеральна секретарь У Тан Генеральна Ассамблейдэ хүргэhэн жэлэйнгээ элидхэл дотор бүхы дэлхэй дээрэхи оршон байдал бага зэргэ дээрэ болобо гэhэн бэеэрээ, дэлхэйн бүмбэрсэгэй элдэб районуудта түгшүүрилтэ шанга байдалай аюултай гуламтанууд үшөөл бии заандаа гэжэ тэмдэглэбэ.

«Аюулта хойшолонгуудгай хёморолто дайнай Вьетнамда» үргэлжэлhөөр байhан дээрэhээнь эб найрамдалай хэрэгтэ ехэхэн аюул тохёолдожо байhанда У Тан анхаралаа хандуулба. «Энэнь дайнтай зэргэлжэ байгаа хүршэ ороноудта али зэргын бэлээр hүжэрэн тарадаг байhыень бидэнэр хараhан байнабди», гэжэ Генеральна секретарь тэмдэглэбэ.

Суэцкэ канал шадархи байлдаа болюулха тухай хэлсээнэй түйлэгдаhанай ехэ удха шанарые тэмдэглээд, тэрэ хэлсээн «нарин нягтаар дүүргэгдэнэ», гэжэ У Тан тэмдэглэбэ. Г. Ярригын туhаламжаар уулзалга хөөрэлдөөнүүдые дахин hэргэхын тула али бүхы хэмжээнүүдые мүнөө абаха хэрэгтэй гэжэ У Тан мэдүүлhэн байна.

Химическэ болон бактериологическа зэбсэг хүсэдөөр хоримжолхо хэрэгые урагшань дабшуулхын тула оролдохо хэрэгтэй гэжэ генеральна секретарь хэлэбэ. Стратегическэ зэбсэгжэлгэ hаатуулха зорилготой совет-американ хөөрэлдөөнүүд бодото тодорхой аша үрэ харуулха бээз гэжэ найдажа байhанаа элирхэйлэн мэдүүлбэ.

ФРГ Советскэ Союз хоёрой хоорондо баталагдаhан договорой шухала удха шанарые У Тан тэмдэглэhэн байна.

Преториин засагаархид үндэhэ яhанай илгаа, доромжолго гаргадаг политикаяа орхихо тухай ООН-ой Генеральна Ассамблейн эрилтые тооногүй, ЮАР-ай правительство тэрэ политикаяа Намиби гэжэ хизаар ороной арад зон тушаа хэрэглэдэг болобо гэжэ У Тан хэлэhэн байна. Зарим оронууд, тусгаарлабал Португали ЮАР хоёр, Урда Родезиин үндэhэ яhанай илгаа баримталагша засагта эсэргүү шэглүүлэгдэhэн Генеральна Ассамблейн шиидхэбэринүүдые дүүргэхэеэ арсана гэжэ баhа тэмдэглэбэ.

Эб найрамдал бэхижүүлхэ арга зэбсэг бологшо уласхооронд ын аша үрэ ехэтэй эмхи мүнөө үедэ хэзээ хэзээнэйхидэ орбол үлүү хэрэгтэй болоод байна гэжэ У Танай элидхэл дотор хэлэгдэнэ.

ЗҮБТҮҮЛХЭ БААТАЙ БОЛОБО

ЛОНДОН. (ТАСС). Преториhоо абтаhан мэдээнүүдэй ёноор, ЮАР-ай Верховно сүүд Африкин 20 патриодуудай 19-ень зүбтүүлhэн шиидхэбэри гаргаха, хаалтаhаа сүлөөлхэ баатай болобо. «Террорис ябуулга» хэбэ гээд тэдэнэр сүүдтэ үгтэhэн байгаа. Тэдээндэ тохогдоhон зэмэ бүхыдөө үндэhэ баримтагүй гэжэ тоологдобо. 20-дохи гэмнэгдэгшын—Бенджамен Рамотсе гэгшын хэрэг байтараа харагдаха болобо.

Урда Африкын полициин аяар үнгэрэгшэ жэл арестовалhан эдэ хүнүүд ороидоол эиэ оной февральда түрүүшынхеэ сүүдэй урда зогсоhон байгаа. Гэбэшье тэрэ сүүдэй процесс бүхыдөө буруу hүрэжэ, үндэhэ яhанай илгаа баримталагша гэмнэгшэдые өөhэдыень эшэгүүритэй байдалда оруулаа бэлэй. Патриодууд сүлөөлэгдэhэн байгаа, гэхэтэй хамта, сүүдэй залhаа гаргангүйгөөр тэдэние дахин арестовалжа, шэнээр зэмэ тохоhон байха юм. Гэбэшье тэрэнь дахин буруу hүрөө.

Расистнуудай үүдхэhэн сүүдэй буруу hүрэhые сүүдэй байшангай газаа сугларhан африкан зон баяртайгаар хашхаралдан үгтаба гэжэ Преториhоо абтаhан мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Тиигэбэшье патриодуудhаа аюул хүсэд зайсуулагдаагүй. ЮАР-ай үндэhэ яhанай илгаа баримталагша засагаархид эдэ уладуудые хаалтаhаа гаргахагүйн тулада февралиингаа аашье дахин дабтажа болохо гээд Лондоной «Обсервер» газетэ бэшэнэ. Тэдэнэй хэрэгые гүрэнэй аюулгүйн бюро гэдэгтэ дамжуулжа болохо. Зүгөөр тэрэ бюро ямаршье хуули тоодоггүй, ямаршье сүүд ба мүрдэлгэгүйгөөр хүнүүдые арестовалаад хаадаг зантай.

Урданай канцлер аргаяа бэдэрнэ

БОНН. (ТАСС). 1973 ондо бундестагта hунгалта болоходо канцлерай тушаал эзэлхын тулада ХДС-эй кандидат байхагүйб гэжэ христианско-демократическа союзай түрүүлэгшэ, боннско канцлер байhан Кизингер мэдүүлбэ. Гэхэтэй хамта Кизингер тэрэ оппозиционно партиин түрүүлэгшын тушаалда үлэхэ дуратай. «Вельт ам Зонтаг» гэжэ газетын корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө тиигэжэ Кизингер мэдүүлэ.

1971 ондо энэ партиин съездын болохоёо байhантай дашарамдуулан ХДС доторхи партийна тэмсэлэй хурсадажа байhыень Кизингерэй мэдүүлгэ харуулна. Партиин түрүүлэгшын тушаалhаа Кизингерые гаргаха гэhэн эрилтэ ХДС дотор бүрил шангаар табигдажа байха юм. Тэрэ эрилтын шалтагаануудай нэгэниинь гэхэдэ,—СССР ФРГ хоёрой хоорондо баталагдаhан договор тушаа тэрэнэй баримталhан тон буруу хараа бодолынь болоно.

Табюул зарасанараа зэбсэглэнэ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Хамта дээрээ 200 миллион долларой гол мүрэнэй 650-яад суднануудые Сайгонойнгоо табюул зарасанарта энэ жэлэй дүүрэтэр США эльгээхэ юм гэжэ «Вашингтон пост» газетэ мэдээсэнэ.

Пентагоной мэдээсэлээр, Урда Вьетнамай засагаархидта 600 тиимэ судна мүнөө үедэ үгтөөд байна гэжэ газетэ бэшэнэ.

Өөhэдынгөө эрхэ сүлөө хамгаална

НЬЮ-ЙОРК. ТАСС-ай корреспондент А. Жигулев иигэжэ дамжуулна: «Дженерал моторс» гэжэ Америкын тон томо компаниин США ба Канададаа автомобильна заводуудай 350 мянгаад хүдэлмэришэд сентябриин 15-най hуниин тэг дунда забастовко хэжэ эхилбэ. Салин хүлhыень нэмэхэ, пенсионно тэдхэмжэ hайжаруулха тухай автомобильна ба авиационно промышленностиин хүдэлмэришэдэй нэгэдэмэл профсоюзай табиhан эрилтэнүүдые эзэд баяшуул арсаhан байгаа.

Өөhэдынгөө хуулита эрилтэнүүдэй хангалта түйлаха гэжэ забастовко хэжэ байгаа хүдэлмэришэд эрид шиидэнги байнад. Забастовкоёо 6—8 неделиин турша соо үргэлжэлүүлхын тулада профсоюзна жаса байгуулагдаба.

Автомобиль бүтээгшэдэй эхилhэн тэмсэл эгээн лэ шухала байлдаан болоно, тэрэ байлдаанай ямараар дүүрэhэн дээрэhээ гансашье забастовко хэгшэдэй бэшэ, мүн ороной бүхы ажалшадай байдал дулдыдахэ юм гэжэ Коммунис партиин мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Буу зэбсэгэй наймаан улам дэлгэрэнхэй

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Хаалта түрмэhөө гараhан хүнүүд, үхибүүд, архиншад, эрьюу үбэштэй хүнүүд — бүхыдөө хуули бусашье hаа, зүгөөр тон бэлээр буу зэбсэг худалдажа абаха аргатай гэжэ «Нью-Йорк таймс» газетэ бэшэнэ.

Буу зэбсэг наймаалгые хиналта дороо абаха гэhэн хуули гаргагдаhан байбашье, мүнөө үедэ бүхы орон соо 100 миллион гаран буу зэбсэг хүнэй гар дээрэ тоологдожо байха юм. Тиихэдээ Америкын хүн зоной хоёрой нэгэниинь пистолетэй гү, али винтовкотой болонхой. Сенатор Роберт Кеннедиие бууданаhан хүнгэн пистолетhээ эхилээд. Мартен Лютер Кинг гэгшые алаhан хэдэн зуун долларой «Ремингтон» гэhэн винтовко хүрэтэр—дуратайл буугаа худалдажа абахада болохо. Жэл соогоо 350 миллион долларой буу зэбсэг США дотор худалдагдадаг гээд «Нью-Йорк Таймс» бэшэhэн байна.

ЛАОС. Сүлөөлэгдэhэн Самне провинциин арад зон дайлалдагша эрэлхэг баатарнуудтаа эдеэ хоол абаашана.

ВИА—ТАСС-ай фото.

Д. МАДАСОН

ЛЕНИН ФИНЛЯНДСКА ВОКЗАЛ ДЭЭРЭ

Тэрэ hамуу,
Тэрэ апрелиин
hүртэй харанхы hүни
Гранит шулуу
Ганирган,
Финляндиhаа поезд ерэбэ.
Ээмэрхүү бата
Эрэ түрэhэн
Балтиин матросууд —
Кронштадтhаа,
Хүдэр бүхэ
Хүрин шарайта,
суута хүдэлмэришэд —
Петроградhаа,
Дайнhаа сүхэрhэн,
Дажарhаа хашарhан
шэрүүн шэгтэй
солдадууд —
Нэгэ зүрхөөр,
Нэгэ hаналаар
энэ поездые
хүлсэбэ.
Вокзал дээрэ
Вагон соohоо
Ленинэй
гаража ерэхэлээр,
Баярай ехэөр
Баярлажа,
мянган хүнүүд
нэгэ гараар
Вождьёо үргэжэ,
Вождьёо газарта
хүргэнгүй
зал соо оруулба.
Угталгын гоё
«Уран үгэ»
үмхэй, хомхой
эсернүүд
Үнэр ангилган
хэлэнэ.
hайрхуу олон
hаймhархуу үгыень
хэрэгшээжэ
шагнангүй;
Эдэнэй үгые,
Эдэнэй билдагууша
хоёр нюуртайень
мэдэгшэ hэн —
Эдэнэй муухай,
Эдэнэй могой эреэн
хорото hанаае
ходоро харадаг hэн.
Партиин жолоошо,
Партиин нюдэн,
Партиин голто зүрхэн —
Ленин!
Тэрэ hамуу,
Тэрэ апрелиин
hүртэй харанхы hүни
Булад хатуу
Броневик дээрэhээ
Эритэ хурса үгэнүүдээр
Хангай ехэ Россин
Ханхинасар,
Харша хара баяшуулай
hалганасар,
Үй түмэн арадые,
Үйлэдбэриин хүдэлмэришэниие
hэреэн:
Советэй түлөө,
Социализмын түлөө
Хубисхал хэхые уриба —
Үеын үедэ
Үзэгдөөгүй хубисхалай түлөө
түрэhэн ухаатан,
Партиин холоошо,
Партиин нюдэн,
Партиин голто зүрхэн —
Ленин!
Улаан тугууд
Улалзан,
тэмсэлдэ дабхихаар
hалхинда нижаганан.
Зориг түрүүлэн
Зоной дээгүүр
hүниин нойр hэреэн
хиидээ hэн.
Тэмсэлэй уряа,
Тэмсэлэй дохёо
үгөө hэн,
тэрэ hүни
Ленин.
Энэ hүниие
Үдэртэл болгоhон,
наран шэнги
толотоhон,
Убэлэй сагые
Нажартал болгоhон,
арад зондо
жаргалыень олгоhон
Булад бухэ
Большевигүүдэй
Хоригто Баатар —
Ленин.
Мянгаад түмөөд жэлдэ
Мартагдахагүй —
Мүнхэ сэсэн
hүргаалтайш!
Дайнда дарагдадаггүй.
Дажарта даагдадаггүй
Танай эблүүлhэн парти,
Танда hургуулhан парти
Мананда тэнэн төөрингүй.
Харанхы тээшэ хазагайрангүй,
Манаа нарата харгыгаар
Коммунизм тээшэ хүтэлнэ.

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО
ХИЛЫН ГААНАhАА

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Советэй мэдүүлгэ

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). «Фантом» гэжэ Америкын самоледуудые, Америкын тон шэнэ түхэлэй ракетэнүүд болон бусад буу зэбсэгүүдые Израильда худалдаха ябадал дары болюулха эрилтэ табихыень бүхы арадуудые эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет уряалба гээд Дүтын Зүүн зүгэхи байдал түхай эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Советэй эндэ толилогдоhон коммюнике дотор хэлэгдэнэ. Эзэмдэhэн араб газар дайдаhаа Израилиин сэрэгүүдые бүхыдэнь гаргаха, араб зондо эсэргүү хэhээлтэ дары болюулха тухай ООН-ой Аюулгүйн Советэй 1967 оной ноябриин 22-ой резолюци дүүргэхыень дэлхэйн олониитэ эзэрхэг түримхэйшүүлые баадхаха ёнотой, гээд мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Энэ хадаа Дүтын Зүүн зүгтэ үни удаан сагай эб найрамдал тогтоохо гансахан зам мүн гээд эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет тэмдэглэнэ.

Өөhэдынгөө эрхэ сүлөө хамгаална

НЬЮ-ЙОРК. ТАСС-ай корреспондент А. Жигулев иигэжэ дамжуулна: «Дженерал моторс» гэжэ Америкын тон томо компаниин США ба Канададаа автомобильна заводуудай 350 мянгаад хүдэлмэришэд сентябриин 15-най hуниин тэг дунда забастовко хэжэ эхилбэ. Салин хүлhыень нэмэхэ, пенсионно тэдхэмжэ hайжаруулха тухай автомобильна ба авиационно промышленностиин хүдэлмэришэдэй нэгэдэмэл профсоюзай табиhан эрилтэнүүдые эзэд баяшуул арсаhан байгаа.

Өөhэдынгөө хуулита эрилтэнүүдэй хангалта түйлаха гэжэ забастовко хэжэ байгаа хүдэлмэришэд эрид шиидэнги байнад. Забастовкоёо 6—8 неделиин турша соо үргэлжэлүүлхын тулада профсоюзна жаса байгуулагдаба.

Автомобиль бүтээгшэдэй эхилhэн тэмсэл эгээн лэ шухала байлдаан болоно, тэрэ байлдаанай ямараар дүүрэhэн дээрэhээ гансашье забастовко хэгшэдэй бэшэ, мүн ороной бүхы ажалшадай байдал дулдыдахэ юм гэжэ Коммунис партиин мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Буу зэбсэгэй наймаан улам дэлгэрэнхэй

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Хаалта түрмэhөө гараhан хүнүүд, үхибүүд, архиншад, эрьюу үбэштэй хүнүүд — бүхыдөө хуули бусашье hаа, зүгөөр тон бэлээр буу зэбсэг худалдажа абаха аргатай гэжэ «Нью-Йорк таймс» газетэ бэшэнэ.

Буу зэбсэг наймаалгые хиналта дороо абаха гэhэн хуули гаргагдаhан байбашье, мүнөө үедэ бүхы орон соо 100 миллион гаран буу зэбсэг хүнэй гар дээрэ тоологдожо байха юм. Тиихэдээ Америкын хүн зоной хоёрой нэгэниинь пистолетэй гү, али винтовкотой болонхой. Сенатор Роберт Кеннедиие бууданаhан хүнгэн пистолетhээ эхилээд. Мартен Лютер Кинг гэгшые алаhан хэдэн зуун долларой «Ремингтон» гэhэн винтовко хүрэтэр—дуратайл буугаа худалдажа абахада болохо. Жэл соогоо 350 миллион долларой буу зэбсэг США дотор худалдагдадаг гээд «Нью-Йорк Таймс» бэшэhэн байна.

Футбол

ДАНШЬЕ hАА hОНИГҮЙ НААДАН

«Сэлэнгэ» (Улаан-Үдэ) —«Локомотив» (Челябинск)—1:1

Энэ уулзалга ехээр хүлеэгдээ бэлэй. Футболдо дуратай заримашуул үнгэрхэдөө гараг үдэрөө алдажархёод, сентябриин 15-най үдэрые арбан зургаан гэжэ байгаад, таhа буляалдаа гэхэ. Теэд сентябриин 16-да тиимэл hаа юун болохо байгаа юм? Интэрээл ухаа мэдээгээ алдаhанай хэрэг байгаа юм гү?—гээд зарим хүнүүд гайхалсажа болохо. Харин спортдо ёhотойл дуратайшуулда тэрэ үдэр нэгэл удхатай байhан. Ушарынь гэхэдэ иимэ: нэгэдэхеэр, Улаан-Үдымнай «Сэлэнгэ» hаяын аяншалгада мордоходоо, яhала барагаар наадажа, гайтайхан команда гэжэ hайсашье хэлсүүлээ. «Автомобилистын» футболистнуудтай Красноярскда уулзахадаа, талмайн эзэдые 1:0 гэhэн тоотойгоор шүүжэрхёо hэмнай. hүүлээрнь, сентябриин 5-да, Эрхүүдэ наадахадаа, тэндэхи «Аэрофлодые» оро бодогүйгөөр «сохижорхёо» hэм шуу. 3:0 гэhэн дүн уулзалгын ямараар үнгэрhые юунhээшье үлүүгээр гэршэлнэ бшуу. Харин hүүлшынгээ нааданда Томскдо «Сэлэнгын» футболистнууд харатайгаар «бүдэржэ», 0:2 тоотойгоор диилдэhэн байгаа. Зүгөөр энэ нааданшье Улаан-Үдын футболдо дуратайшуулай сэдьхэл hанаае «Сэлэнгэhээ» тиитэрнь холодуулаагүй, тэдэнэр өөhэдынгөө командын наадахые этигэл найдабаритайгаар хүлеэжэ байгаа hэн.

Хоёрдохёор, түрүүшын дүхэригтэ, июлиин 8-да Челябинскда наадахадаа, «Сэлэнгэ» 0:3 тоотойгоор булигдаhан байгаа. Тиимэhээ талмайн эзэд одоол уржадэр «үhөөгөө» дүүрэнээр абаха, хэнтэй, ямар командатай наадажа байhыень айлшадтаа «hайса ойлгуулха» эрмэлэлтэй байhан. (Харагты даа, талмайн эзэд турнирай таблицада 10-дахи hуурида, айлшад 19-дахи hуурида ябаhан шуу).

Иимэл хоёр шалтагаанhаа уржадэрэй уулзалга ушаргүй hонирхолтойгоор хүлеэгдээ hэн. Энэ нааданда «Сэлэнгын» вратарь В. Титов, хамгаалагшад Аккуратов, Иванников, Чикачев, Высоцкий, добтологшодто туhалагшад Арзамасцев, Бабич, добтологшод Изюмцев (Астафьев), Самсонов (Семенов), Бурлаченко, Михнов гэгшэд хабаадалсаа. Зүгөөр энэ уулзалга эхинhээ абаад дүүрэтэрээ шахуу урма зоригүйгөөр, даншье hаа hонигүйгөөр үнгэрөө. Тэрэ үдэшэлэн «Сэлэнгынгээ» футболистнуудые «танижа» ядаабди, ухаансар, бодомжотой добтолгонуудшье балай харагдаагүй, юрэдөө яагаа юм, эсээ баряа юм гү гэжэ байгаад, стадиондо ерэhэн зарим хүнүүд мэдүүлжэ байгаа hэн. Тиигэжэ уулзалгын нэгэдэхи хахадта нэрэ hүрагүйгөөр, таамагаар бүмбэгэ удьхэлэлсөөн болоо гэхэдэ зүйтэйшэг хаш. Алинайньшье хажууда бүмбэгэ сохижо оруулмаар үешье гаагүй. Тиимэhээл нааданай түрүүшын дүн—0:0.

Уулзалгын хоёрдохи хахадта айлшад наадалсаа хижүүлжэ захалба. Талмайн захаар гэнтэ гэнэ лоод абана. Энэ үедэ гүйхэдөө аргагүй хурдан, бүр бэе бэедээ дамжуулалсахадаа ехэ бэрхэ байсаа элеэр харагдаа. Тиигэжэ нааданай 59-дэхи минутта ябажа байхада «Локомотивай» добтологшо шаншын бүмбэгэ Титовой воротагай сахыень халтираад орохоор ябуулжархео. Титов тэрэ бүмбэгэ сохынгаа дээгүүр арай шамай гараараа сохижо. Удангүй талмайн эзэд харюугай добтолго эхилэн шадай вратариин талмайн дэргэдэ олон футболистнуудай хүлгэжэ байхада А. Бурлаченко түрүүшынгэ сохижо оруулаа. hүүлээрнь «Локомотив» харюугай добтолго эмхидхэжэ, зарим ушарта ашаhан байдал тохёолдуулна. Яажашье hаань шугүй гэhэндэл, Челябинскын футболистнууд шахуу добтолгодо хабаадалсаба. Нааданай 80-дахи минутын ябажа байхада айлшадай дошо А. Тихонов «Сэлэнгын» хамгаалагшадай талмай дээрэ хөөрсэгэнэжэ, эмхи гуримгүй бүхёолдуулhыень hамбаашалан, харюугай бүмбэгэжо оруулжархёол даа. 1:1. Алдагдаhан энэ нэн түрүүн манай хамгаалагшадай hэшхэлhэн ошохогүй, тэдэнэр лэ ахир тулюураар воротагаалаа гээд олонхи харагшад сэгнээ hэн. Олоной хурса ха юм даа, нээрээhээшье зүбшүү сэгнэлтэй төө хаш. Теэд хайшан гэхэбши, хайран нэгэ айлшадта бэлэглэгдэшоо бшуу. Улаан-Үдын «Сэ» энэ уулзалгада урданайнгаа хаба шадал, hонигүй нааданай техникэ, тактикые мүртэйгөөр харуулжа гэхэдэ зүбтэй ха.

Тэрэ үдэшэ уулзаhан зарим командануудай дун эли болоо. Шэтын армеецүүд «Строитель» команды 2:0 тоотойгоор шүүгээ. «Басс» Эрхүүдэ наадахадаа, «тулишаhан» «Лу дые» 3:2 тоотойгоор илаа. Владивостогой «Луч» тээ Омскын «Иртыштэй» уулзахадаа тэнсээ. Нааданай дун—1:1.

Удаадахи наадан манай стадион дээрэ сентябриин 19-дэ, үдэрэй 4 часта болохо. Тэрэ үдэр «Сэлэнгэ» айлшаниинь Уфагай «Строитель» команда байна.

С. БАДМАЕВ.

Шатар

ЭРХИМҮҮД ТОДОРОО

**БОНН. СССР-эй, Испаниин, Югославиин, США-гай, ГДР-эй, Венгриин, Румыниин, Аргентинын, Чехословакиин, ФРГ-гэй, Болгариин шатаршадай команданууд Баруун Германиин Зигена хотодо үнгэргэгдэhэн бүхэдэлхэйн шатарай олимпиин наадандa эрхимлэжэ, түгэсхэлэй туладанда хабаадалсаха эрхэ олобо